

ΓΝΩΜΗ της Ο.Κ.Ε.

“ Μη Κρατικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.)”

Αθήνα, 19 Σεπτεμβρίου 2005

Διαδικασία

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (Ο.Κ.Ε.) της Ελλάδος ανέλαβε την έκδοση Γνώμης με θέμα «Μη Κρατικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.)», με βάση το άρθρο 4 του Νόμου 2232/1994, σύμφωνα με το οποίο «η Ο.Κ.Ε. μπορεί με δική της πρωτοβουλία να εκφράζει γνώμη και για άλλα θέματα κοινωνικοοικονομικής πολιτικής».

Η σχετική απόφαση ελήφθη από την Εκτελεστική Επιτροπή της Ο.Κ.Ε. και ορίστηκε Επιτροπή Εργασίας, αποτελούμενη από την κα **Αναστασία Κουτσιβίτου** και τους κ.κ. **Δημήτριο Πολίτη**, ως Πρόεδρα, **Νικόλαο Σκορίνη**, **Ηλία Ηλιόπουλο**, **Νικόλαο Λιόλιο** και **Νικόλαο Τσεμπερλίδη**. Στην Επιτροπή συμμετείχαν επίσης ως εμπειρογνώμονες ο κα **θηγητής κ. Αντώνης Μακροδημήτρης** και οι

κ.κ. **Νικήτας Λιοναράκης** και **Ευάγγελος Γούλας**. Από πλευράς Ο.Κ.Ε. συμμετείχαν οι κυρίες **Βαρβάρα Γεωργοπούλου** και **Ζωή Μπουτσιώλη** και ο κ. **Απόστολος Ξυράφης**. Τον επιστημονικό συντονισμό του έργου της Επιτροπής είχε ο **Δρ. Αθανάσιος Παπαϊωάννου**, Επιστημονικός Συνεργάτης της Ο.Κ.Ε.

Η Ομάδα Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε πέντε (5) συνεδριάσεις. Η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στη συνεδρίαση της 14/6/2005. Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., στην οποία εισηγητές ήταν οι κ.κ. **Ηλιόπουλος** και **Τσεμπερλίδης**, αφού ολοκλήρωσε τη συζήτηση για το θέμα στη συνεδρίαση της 19/9/2005, διατύπωσε την **υπ' αριθμ. 137** Γνώμη της.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μία από τις πιο σημαντικές εξελίξεις στο κοινωνικό και πολιτικό γίγνεσθαι της χώρας μας τα τελευταία 10-15 χρόνια είναι η δημιουργία και η ανάπτυξη σημαντικού αριθμού μη κρατικών οργανώσεων¹ (Μ.Κ.Ο.) με μη κερδοσκοπικούς σκοπούς και η συμμετοχή ενός αυξανόμενου αριθμού πολιτών σε αυτές. Στην εξέλιξη αυτή έπαιξαν ρόλο πολλοί παράγοντες που η εξαντλητική απαρίθμησή τους δεν είναι στο σημείο αυτό αναγκαία. Μπορεί όμως κανείς να αναφέρει ενδεικτικά ως παράγοντες που συνετέλεσαν σε αυτό το φαινόμενο τους εξής:

- α) τη συνειδητοποίηση των ορίων που έχει η δυνατότητα του Κράτους να ρυθμίζει τις ολοένα και περισσότερες πτυχές και ανάγκες της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής ζωής των πολιτών και η αντίστοιχη αύξηση της πεποίθησης ότι η συλλογική δράση των πολιτών μπορεί να φέρει αποτελέσματα σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος,
- β) την αυξανόμενη ευαισθητοποίηση των πολιτών σε ζητήματα που σε άλλες εποχές δεν είχαν αναδειχθεί στο επίκεντρο της δημόσιας ζωής ή, και όταν αναδεικνύονταν, συνδέονταν με τη στενά νοούμενη πολιτική δράση ή, ακόμη, εντάσσονταν στο πλαίσιο πολιτικών κομμάτων: η αλληλεγγύη στις αναπτυσσόμενες χώρες, η προστασία του περιβάλλοντος και άλλα,

γ) την ανάδειξη, κυρίως μέσω των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, της δράσης και της αποτελεσματικότητας τέτοιων οργανώσεων στο εξωτερικό,

δ) τη σημαντική χρηματοδότηση των δράσεων τέτοιων οργανώσεων, μέσω κοινωνικών αλλά και εθνικών πόρων, μία δυνατότητα που δεν υπήρχε σε παλαιότερες εποχές.

Η αναβάθμιση του ρόλου των Μ.Κ.Ο. σε συνδυασμό με την αύξηση του αριθμού των πολιτών που μετέχουν σε αυτές δεν μπορεί παρά να αντιμετωπίζεται, κατ' αρχήν, θετικά στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας.

Η συμμετοχή των πολιτών σε αυτές αποτελεί ένα νέο και ουσιαστικό παράγοντα κοινωνικοποίησης του ατόμου σε μία εποχή που το δημοκρατικό μας σύστημα δείχνει να απειλείται από μια ακριβώς αντίθετη τάση: την παθητικοποίηση του πολίτη και την αποξένωσή του από τις συλλογικές πολιτικές διαδικασίες.

Πέραν αυτού, τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα γίνονται ολοένα και πιο περίπλοκα στο να κατανοηθούν και να προσεγγισθούν, με αποτέλεσμα να είναι αναγκαία η λειτουργία αμφίδρομης πληροφόρησης και διαβούλευσης μεταξύ της διοίκησης και των πολιτών. Στα υφιστάμενα θεσμικά δίκτυα αυτής της επικοινωνίας, όπως είναι τα κόμματα και οι κοινωνικοί επαγγελματικοί φο-

---

1. Στη χώρα μας χρησιμοποιείται συχνότερα ο όρος «Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις» ο οποίος αποτελεί εσφαλμένη απόδοση του όρου «Non-Governmental Organisations» και γι' αυτό θα πρέπει να αντικατασταθεί από τον ορθότερο εννοιολογικά αλλά και «πολιτικά» όρο «Μη Κρατικές Οργανώσεις».

ρείς, έρχονται να προστεθούν οι Μ.Κ.Ο. με τις δυνατότητες διαλεκτικής πληροφόρησης αλλά και τις νέες προοπτικές κοινωνικών αναζητήσεων που αυτές προσφέρουν.

Παράλληλα, και σε συνδυασμό με αυτή την αύξηση της ροής της πληροφόρησης, η εγγύτητα που πολλές Μ.Κ.Ο. έχουν προς τα προβλήματα σε σχέση με την απόσταση που εκ των πραγμάτων χαρακτηρίζει μία κεντρική διοίκηση, αποτελεί παράγοντα που συμβάλλει στην πιο ακριβή διαπίστωση ενός προβλήματος και την πιο αποτελεσματική, από κοινού, απόπειρα επίλυσής του.

Η θετική, όμως, αποτίμηση αυτής της εξέλιξης δεν πρέπει να αποκρύπτει ότι αυτό συνοδεύεται και από ορισμένα χαρακτηριστικά που λειτουργούν ανασταλτικά για τις ίδιες τις οργανώσεις αλλά και για τη θετική προσφορά και ένταξή τους στο κοινωνικό γίγνεσθαι:

- Οι οργανώσεις σε μεγάλο βαθμό είναι προσανατολισμένες προς το κράτος ως αποδέκτη των αιτημάτων τους, με αποτέλεσμα να έρχεται σε δεύτερη μοίρα η επικοινωνία τους με την κοινωνία.
- Η δράση τους είναι περισσότερο αποτρεπτική, με άλλα λόγια, αποσκοπεί στο τι δεν πρέπει να γίνει και όχι στο τι πρέπει να γίνει και ακόμη περισσότερο στο πώς και με ποιους αυτό θα γίνει.
- Η σχέση μεταξύ των ίδιων των οργανώσεων είναι συχνά ανταγωνιστική ακόμη και σε περιπτώσεις -ή ιδιαίτερα σε αυτές τις περιπτώσεις- όπου ο διακηρυσσόμενος σκοπός είναι κοινός.
- Σε ορισμένες περιπτώσεις εμφανίζονται προβλήματα εσωτερικής οργάνωσης και

διοίκησης των οργανώσεων αυτών με αποτελέσματα ανασταλτικά για τη συνοχή και την απολεσματικότητά τους.

- Και βέβαια, ο αυξανόμενος ρυθμός χρηματοδότησης ορισμένων κατηγοριών από αυτές τις οργανώσεις τις θέτει συχνά στο επίκεντρο της δημόσιας προσοχής και διαλόγου, με αποτελέσματα αρνητικά τόσο για τη δημόσια εικόνα του συνόλου των Μ.Κ.Ο. όσο και για τη διάθεση των πολιτών να συμμετάσχουν εθελοντικά στη χρηματοδότηση των οργανώσεων αυτών.

Στη χώρα μας, δεν έχει γίνει μέχρι σήμερα ένας οργανωμένος δημόσιος διάλογος γύρω από τις Μ.Κ.Ο. Πρωτοβουλίες που προέρχονται από το Κράτος είναι φυσικό να συνοδεύονται από φόβους ως προς τον κίνδυνο πολιτικής εκμετάλλευσης του δυναμικού των Μ.Κ.Ο. αλλά και αναίρεσης του αυθόρμητου και εθελοντικού χαρακτήρα που πρέπει να έχουν αυτές οι οργανώσεις. Από την άλλη, πρωτοβουλίες που τυχόν θα λάβουν οι ίδιες οι Μ.Κ.Ο. ενδεχομένως θα προσκρούσουν είτε σε άλλες Μ.Κ.Ο. είτε και στην επιφυλακτικότητα του κράτους.

Για το λόγο αυτό, η Ο.Κ.Ε., η οποία από τη φύση της κινείται σε διαφορετικό και διακριτό επίπεδο από την πολιτική εξουσία αλλά και από τις ίδιες τις Μ.Κ.Ο., εκτιμά ότι μπορεί να συμβάλει στο δημόσιο προβληματισμό γύρω από το φαινόμενο αυτό και προβαίνει στην έκδοση της Γνώμης αυτής.

Στη Γνώμη που ακολουθεί θα οριοθετηθούν, κατ' αρχήν, τα όρια της έννοιας μη κρατική οργάνωση (για τους σκοπούς τουλάχιστον αυτής της Γνώμης) και στη συνέχεια θα εξετασθούν συνοπτικά οι σχέσεις των οργανώσεων αυτών με τους βασικότε-

ρους διεθνείς οργανισμούς (ΟΗΕ, Παγκόσμια Τράπεζα, ΠΟΕ, ΟΟΣΑ) και βεβαίως με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε να ενημερωθεί η ελληνική κοινή γνώμη για την εξέλιξη του φαινομένου σε εξω-ελλαδικό επίπεδο, εξέλιξη που έλαβε χώρα αρκετά χρόνια πριν εμφανισθεί στην Ελλάδα. Στη συνέχεια, θα γίνει μία αναφορά στην εξέλιξη των οργανώσεων αυτών στη χώρα μας, τον αριθμό και τους τρόπους συμμετοχής τους στο πολιτικό γίγνεσθαι.

Στο τελευταίο κεφάλαιο, η Ο.Κ.Ε. θα παρουσιάσει τις προτάσεις της για τον τρόπο που μπορούν να συνδεθούν οι Μ.Κ.Ο. με το διάλογο μεταξύ των κοινωνικών φορέων, έτσι ώστε να αποκτήσει η διαδικασία διαβούλευσης μαζί τους μια πιο ουσιαστική

μορφή. Σκοπός είναι να αναζητηθούν μέθοδοι μέσα από τις οποίες θα μπορέσει η ελληνική κοινωνία να υπερβεί τη σημερινή φάση του αποσπασματικού, κατά περίπτωση και χωρίς προϋποθέσεις διάρκειας, τρόπου συμμετοχής των Μ.Κ.Ο. στον κοινωνικό διάλογο στη χώρα μας, προκειμένου να γίνουν πιο απτά τα οφέλη για την κοινωνία από την ύπαρξη και δράση των Μ.Κ.Ο. και να ενδυναμωθεί η κοινωνική συναίνεση γύρω από αυτές. Τις προτάσεις αυτές, η Ο.Κ.Ε. θα τις θέσει υπ' όψιν των ίδιων των Μ.Κ.Ο., προκειμένου να τύχουν μιας πιο ολοκληρωμένης επεξεργασίας που θα οδηγήσει σε κοινά συμφωνημένες λύσεις και μεθόδους. Στην πορεία αυτή, η Ο.Κ.Ε. θα επιδιώξει, και πιστεύει ότι θα λάβει, τη συνδρομή της Πολιτείας και των πολιτικών κομμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ Μ.Κ.Ο. ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΓΝΩΜΗΣ

Ο όρος Non Governmental Organisations² χρησιμοποιείται εδώ και πολλά χρόνια διεθνώς³ για να χαρακτηρίσει ένα μεγάλο αριθμό οργανώσεων που λειτουργούν με ποικίλες μορφές και σκοπούς τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο σε όλα ουσιαστικά τα κράτη του κόσμου. Και μόνο το γεγονός αυτού του ευρέως φάσματος οργανώσεων που καλύπτονται από το σχετικό όρο, καταδεικνύει τη δυσκολία της διαμόρφωσης ενός ενιαίου ορισμού που θα προσδιορίζει το είδος και τη μορφή των οργανώσεων που εμπίπτουν στην έννοια αυτή.

Η Ο.Κ.Ε. δεν θεωρεί αναγκαίο –αντίθετα μάλιστα κρίνει ότι μία τέτοια ενδεχόμενη προσπάθεια θα εμπειρείχε τον κίνδυνο του αποπροσανατολισμού- να δώσει έναν ορισμό της έννοιας των Μη Κρατικών Οργανώσεων. Η προσπάθεια, άλλωστε, καθιέρωσης ενός φορμαλιστικού ορισμού θα ερχόταν σε αντίθεση με την ίδια τη φύση των Μ.Κ.Ο. που συχνά δημιουργούνται, αναπτύσσονται, μετασχηματίζονται και συνεργάζονται μεταξύ τους και με τρίτους πέρα από τα καθιερωμένα νομικά πλαίσια και χωρίς να υπάγονται σε ένα ομοιόμορφο ρυθμιστικό πλαίσιο, εθνικό

ή διεθνικό, το οποίο θα επέβαλλε ένα ενιαίο και κοινά αποδεκτό ορισμό.

Από την άλλη όμως μεριά, είναι απαραίτητο, για τις ανάγκες αυτής της Γνώμης, να καταγραφούν ορισμένα θεμελιώδη χαρακτηριστικά που έχει ή που δεν έχει μία Μ.Κ.Ο. και τα οποία χαρακτηρίζουν το θεσμό έτσι όπως τον αντιλαμβάνεται η Ο.Κ.Ε., προκειμένου να διαμορφώσει την προσέγγισή της στο όλο θέμα.

Το πρώτο βασικό χαρακτηριστικό, αυτόνοτο θα έλεγε κανείς, λαμβάνοντας υπ' όψιν και τον ίδιο τον όρο, είναι ότι οι οργανώσεις αυτές θα πρέπει να είναι ανεξάρτητες από έναν άμεσο κρατικό ή διακρατικό έλεγχο. Η συμμετοχή και ο τρόπος διοίκησης θα πρέπει να μην καθορίζονται από το κράτος ή κάποιον διεθνή διακρατικό φορέα αλλά να αυτοπροσδιορίζονται. Φυσικά, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η κρατική χρηματοδότηση συνιστά έναν έμμεσο τρόπο επηρεασμού των δραστηριοτήτων μιας οργάνωσης αλλά αυτό αποτελεί κάτι που δεν αναιρεί το χαρακτήρα μιας οργάνωσης ως Μη Κρατικής Οργάνωσης, εφ' όσον τηρούνται οι αναγκαίοι όροι αυτοδιοίκησης και διαφάνειας.

---

2. Για την απόδοση του όρου στα ελληνικά, βλ. ανωτέρω υποσ. 1.

3. Η πρώτη φορά που χρησιμοποιήθηκε ο όρος σε επίσημο διεθνές κείμενο ήταν το 1945 όταν περιελήφθη στο άρθρο 71 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Με τη διάταξη αυτή προβλέφθηκε η δυνατότητα καθορισμού κατάλληλων διαδικασιών διαβούλευσης της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής του ΟΗΕ με τους οργανισμούς αυτούς. Το «χαλαρό» αυτό δικαίωμα μπορεί να αναγνωσθεί σε αντιδιαστολή με το δικαίωμα των «ειδικευμένων υπηρεσιών» που έχουν δημιουργηθεί με διακυβερνητικές συμφωνίες και στις οποίες, κατά το άρθρο 70, δόθηκε δικαίωμα συμμετοχής στις συνεδριάσεις της Ο.Κ.Ε. χωρίς ψήφο.

Δεύτερο χαρακτηριστικό είναι ότι η οργάνωση αυτή θα πρέπει να υπηρετεί ένα κοινά αποδεκτό από τα μέλη της σκοπό που να μην είναι άμεσα κερδοσκοπικός ούτε στενά επαγγελματικός. Είναι αυτονόητο ότι, τουλάχιστον για τις ανάγκες αυτής της Γνώμης, οι συνδικαλιστικές και επαγγελματικές ενώσεις δεν εμπίπτουν στο πεδίο ορισμού των Μ.Κ.Ο. Η ίδια η ύπαρξη της ελληνικής Ο.Κ.Ε. αποκρυσταλλώνει -και μάλιστα και σε συνταγματικό επίπεδο- τη διαμορφωμένη κοινωνική συναντίληψη ("consensus") σχετικά με το ρόλο των συνδικάτων, των εργοδοτικών οργανώσεων και των επαγγελματικών ενώσεων. Κατά συνέπεια, οι Μ.Κ.Ο. στις οποίες αναφέρεται η Ο.Κ.Ε. στη Γνώμη αυτή είναι αυτές που δεν σχετίζονται με προώθηση επιχειρηματικών, συνδικαλιστικών ή επαγγελματικών συμφερόντων.

Τρίτον, οι οργανώσεις αυτές μπορεί να επιδιώκουν πολιτικούς σκοπούς (εξάλλου κάθε κοινωνική δράση ενέχει άμεσα ή έμμεσα και ένα στοιχείο πολιτικό) αλλά δεν θα πρέπει να ταυτίζονται θεσμικά με κόμματα ή να αποτελούν παραρτήματά τους. Η λειτουργία των κομμάτων μέσα στο δημοκρατικό πολίτευμα είναι επαρκώς καθορισμένη και, πάντως, δεν εμπίπτει στους σκοπούς αυτής της Γνώμης.

Έχοντας καθορίσει τι δεν είναι αυτές οι οργανώσεις, μπορεί κανείς με μεγαλύτερη ασφάλεια να περιγράψει τις Μ.Κ.Ο. με τις οποίες θα ασχοληθεί η παρούσα Γνώμη ως οργανώσεις στις οποίες μετέχουν εθελοντικά άτομα και που έχουν μία σχετική χρονική διάρκεια στην ύπαρξη και λειτουργία τους επιδιώκοντας έναν ή περισσότερους κοινά αποδεκτούς σκοπούς.

Η ανωτέρω περιγραφή είναι συνειδητά αρκετά ευρεία ώστε να περιλάβει ένα κατά το δυνατό ευρύτερο φάσμα Μ.Κ.Ο. χωρίς να δημιουργεί αποκλεισμούς.

Συγκεκριμένα, μία οργάνωση είναι Μ.Κ.Ο. ανεξάρτητα από το πόσο μεγάλος ή μικρός είναι ο αριθμός των μελών της και, μάλιστα, ανεξάρτητα από το εάν είναι η αντιπροσωπευτικότερη μέσα στον κύκλο των ατόμων που θα μπορούσαν να είναι μέλη της με βάση το διακηρυγμένο σκοπό της. Μία αντίθετη προσέγγιση θα αγνοούσε τη σημασία που έχει ο εθελοντικός και συχνά αυθόρμητος χαρακτήρας των οργανώσεων αυτών, χαρακτήρας που θα αποδυναμωνόταν εάν καθιερώνονταν τυπικά αριθμητικά κριτήρια για το χαρακτήρα των οργανώσεων αυτών. Εξάλλου, όση σημασία μπορεί να έχει διεθνώς μία τεράστια ανθρωπιστική οργάνωση με εκατομμύρια μέλη στην παγκόσμια μεγαλοκλίμακα, ανάλογη σημασία έχει για τον μικρόκοσμο μιας τοπικής κοινότητας ένας εξωραϊστικός σύλλογος με πραγματική περιβαλλοντική και πολιτιστική δράση. Τα κριτήρια του αριθμού των μελών και της αντιπροσωπευτικότητας μπορεί να έχουν κάποια πρακτική σημασία όταν γίνεται λόγος για θεσμοποιημένες μορφές διαλόγου (και επ' αυτού θα γίνει αναλυτικότερη αναφορά στο τελευταίο κεφάλαιο της Γνώμης αυτής) αλλά δεν θα πρέπει να λειτουργήσουν απαξιωτικά για τις μικρότερης εμβέλειας οργανώσεις.

Για αντίστοιχους λόγους, δεν θα πρέπει να υπάρξουν αποκλεισμοί με βάση π.χ. τη νομική μορφή και τη μορφή διοίκησης, το γεωγραφικό εύρος της περιοχής που καλύπτουν οι οργανώσεις καθώς και το είδος της δράσης που αυτές αναπτύσσουν. Οι εθελοντικές οργανώσεις μπορεί να επιλέξουν να έχουν ή

να μην έχουν αυθύπαρκτη νομική προσωπικότητα, να λειτουργούν με αποκεντρωμένο ή συγκεντρωτικό τρόπο, μπορούν επίσης να λειτουργήσουν σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διασυνοριακό επίπεδο ενώ, από πλευράς μορφής δράσης, μπορεί να έχουν τόσο επιχειρησιακό όσο και συμβουλευτικό

χαρακτήρα. Η αναγνώριση της διαφορετικότητας που έχουν και πρέπει να έχουν οι Μ.Κ.Ο. ως προς τα επί μέρους στοιχεία τους αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την κατανόηση και ανάδειξη του φαινομένου και, με αυτό το πρίσμα, η Ο.Κ.Ε. θα προσεγγίσει το θεσμό στην παρούσα Γνώμη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ (ΕΚΤΟΣ Ε.Ε.) ΚΑΙ ΟΙ Μ.Κ.Ο.

α. Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ)

1. Η διαχρονική εξέλιξη

Από τη δημιουργία του ΟΗΕ το 1945 μέχρι σήμερα διακρίνουμε δύο φάσεις σχέσεων μεταξύ Ηνωμένων Εθνών και Κοινωνίας των Πολιτών και την εμφάνιση μιας τρίτης φάσης που βρίσκεται σε εξέλιξη.

α. Η πρώτη χρονική περίοδος, που διήρκεσε μέχρι το τέλος του ψυχρού πολέμου στα τέλη του 1980, ενέπλεκε κυρίως Διεθνείς Μ.Κ.Ο. (International NGOs) που δραστηριοποιούνταν σε διάφορους τομείς και συμπεριλάμβαναν επαγγελματικούς και επιχειρηματικούς συνδέσμους, στους οποίους είχε δοθεί τυπικός - συμβουλευτικός ρόλος στο πλαίσιο του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου του ΟΗΕ (ECOSOC) σε αναγνώριση της διεθνούς τους σημασίας.

Οι Μ.Κ.Ο. λειτουργούσαν στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών με αυτόνομο τρόπο σχολιάζοντας τα πεπραγμένα του ΟΗΕ, με εξαίρεση τη Διάσκεψη της Στοκχόλμης για το ανθρώπινο περιβάλλον το 1992.

Οι σχέσεις μεταξύ Ηνωμένων Εθνών και Μ.Κ.Ο. σ' αυτή τη χρονική περίοδο ήταν τυπικής και όχι ουσιαστικής «πολιτικής» παρέμβασης. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι ο ρόλος των Διεθνών Μ.Κ.Ο. σε εκείνη την πρώτη φάση σχέσεων ήταν ασήμαντος· αντίθετα, προσέφεραν νέες ιδέες και με τη συμμετοχή τους στις εργασίες του ΟΗΕ, εμπέδωσαν το ρόλο τους στα ψηφίσματα,

δίνοντας ουσιαστική έκφραση στο άρθρο 71 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Παρά ταύτα, οι γεωπολιτικές συνθήκες δεν ήταν κατάλληλες για την εμφάνιση της Παγκόσμιας Κοινωνίας των Πολιτών που θα περιείχε διεθνείς, περιφερειακές και εθνικές (τοπικές) Μ.Κ.Ο. όλων των ειδών, ούτε βέβαια ο ΟΗΕ και το σύστημα των άλλων διεθνών περιφερειακών του οργανισμών αποτελούσε τη ραχοκοκαλιά ενός παγκόσμιου συστήματος διακυβέρνησης. Και φυσικά, δεν γινόταν λόγος για κάποιες πρακτικές δημοκρατικής διακυβέρνησης που περιλάμβαναν τη διαρκή συμμετοχή των πολιτών και των οργανώσεών τους στη διαδικασία μιας τέτοιας διακυβέρνησης.

β. Στη δεκαετία του '90, ο ΟΗΕ ξεκίνησε μια σειρά διασκέψεων και συνόδων κορυφής σε παγκόσμιο επίπεδο πράγμα που προανήγγειλε μια δεύτερη γενιά σχέσεων μεταξύ Ηνωμένων Εθνών και Μ.Κ.Ο.

Ένας μεγάλος αριθμός μη-κυβερνητικών «δρώντων» προερχόμενος από τις αναπτυσσόμενες χώρες και τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης συμμετείχε στις παραπάνω διασκέψεις για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, για τη δημογραφία και τον ανθρώπινο παράγοντα, για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα δικαιώματα των γυναικών, την κοινωνική ανάπτυξη και την ασφάλεια των τροφίμων.

Η προαναφερθείσα συμμετοχή εστιαζόταν τόσο στο προπαρασκευαστικό στάδιο όσο και στην παρακολούθηση των αποτελε-

σμάτων αυτών των διασκέψεων. Ως εκ τούτου, οι νεοεμφανιζόμενες εθνικές (τοπικές και περιφερειακές) Μ.Κ.Ο. επιχείρησαν να εμπλακούν ευθέως στις διαπραγματεύσεις μεταξύ των κρατών και να επηρεάσουν το αποτέλεσμα.

Ταυτόχρονα, πολλές παραδοσιακές Διεθνείς Μ.Κ.Ο. άρχισαν να προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα για να επαναπροσδιορίσουν το ρόλο τους. Πολλές νέες μορφές παγκοσμίων (global) και διεθνικών (transnational) οργανώσεων εμφανίστηκαν, όπως για παράδειγμα η OXFAM, το Δίκτυο για τον Τρίτο Κόσμο (Third World Network) κ.ά.

Στην περίοδο αυτή, η παρουσία του ιδιωτικού οικονομικού τομέα άρχισε να γίνεται πιο έντονη στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών. Το 1993, λοιπόν, μετά από την εμπειρία της συμμετοχής των Μ.Κ.Ο. στη διάσκεψη του Ρίο, δημιουργήθηκε μια ομάδα εργασίας από το ECOSOC για να προβεί στην ανασκόπηση και την αξιολόγηση των σχέσεων των Ηνωμένων Εθνών με τις Μ.Κ.Ο., πράγμα που οδήγησε τρία χρόνια μετά στο ψήφισμα 1996/31, το οποίο αποτελεί το επίσημο νομικό πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ Ηνωμένων Εθνών και Μ.Κ.Ο.

Με το εν λόγω ψήφισμα επεκτάθηκε ο συμβουλευτικός ρόλος που είχαν οι Διεθνείς Μ.Κ.Ο. της πρώτης γενιάς στις εθνικές Μ.Κ.Ο.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, ο αριθμός των Μ.Κ.Ο. που συνομιλούν με τον ΟΗΕ αυξήθηκε σημαντικά και ήδη το 2005 έφθασε τις 2.613⁴ (από μόλις 744 το 1992).

Συμπερασματικά, η δεύτερη περίοδος σχέσεων χαρακτηρίζεται από μια ευρύτερη πολυεπίπεδη παρουσία των Μ.Κ.Ο. στο σύστημα του ΟΗΕ, με ποικιλόμορφου χαρακτήρα οργανώσεις και πολύπλευρη θεματολογία που αυτές εγείρουν.

Η θεματολογία τούτη, αφορά σε ζητήματα «πολιτικής» που αντανakλούν τη θέληση για συν-διαμόρφωση μιας θεσμικής δομής που θα αποτελεί την παγκόσμια διακυβέρνηση (Global Governance), χωρίς να αποκλείονται από το γενικότερο διάλογο φωνές αμφισβήτησης ακόμη και του ιδίου του ρόλου του ΟΗΕ σε ορισμένα πολιτικά κρίσιμα θέματα (έλεγχος των εξοπλισμών, προληπτικές στρατιωτικές δράσεις κ.λπ.).

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της δεύτερης φάσης των σχέσεων μεταξύ ΟΗΕ και Μ.Κ.Ο. αποτελεί η αυξανόμενη λειτουργική τους συνεργασία. Στο πλαίσιο αυτό, οργανισμοί του συστήματος του ΟΗΕ όπως η UNICEF, ο FAO, ή το ILO χρηματοδοτούν πολλά σχέδια δράσης Μ.Κ.Ο., σε αντιδιαστολή με ότι συνέβαινε στο παρελθόν όπου το σύστημα του ΟΗΕ χρηματοδοτούσε μόνο εθνικές κυβερνήσεις.

γ. Στις μέρες μας διαγράφεται μια τρίτη φάση σχέσεων μεταξύ ΟΗΕ και Κοινωνίας των Πολιτών και αφορά στις συμπράξεις εθνικών κυβερνήσεων, κοινωνίας των πολιτών, στις διάφορες μορφές (multi stakeholder) συνεργασιών μεταξύ ιδιωτικού και δημοσίου, στα δίκτυα δημόσιας πολιτικής και άλλες συνεργασίες.

Αυτές οι νέες μορφές συνεργασίας συνυπάρχουν σήμερα με τη δεύτερη γενιά των

---

4. <http://www.un-ngls.org/cso7/forbes.htm>.

σχέσεων μεταξύ ΟΗΕ και Μ.Κ.Ο. όπου ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών είναι συμβουλευτικός και «πολιτικός».

Σήμερα ένας πολύ μεγάλος αριθμός ποικίλων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και επιχειρηματικές οργανώσεις συμμετέχουν στις εργασίες του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών.

Η κοινωνία των πολιτών προστρέχει στα Ηνωμένα Έθνη επειδή εκεί βρίσκει βήμα για να ακουστεί η φωνή της, βασιζόμενη στις ηθικές αξίες του Καταστατικού Χάρτη, όπου οι κυβερνήσεις μικρών ή μεγάλων χωρών έχουν την ίδια τυπική ισότητα. Αλλά και ο ΟΗΕ με τη σειρά του επιδιώκει τη διαβούλευση και τη συνεργασία με τις Μ.Κ.Ο. σε μία προσπάθεια διεύρυνσης της αποτελεσματικότητας της δράσης του αλλά και επαύξησης της πολιτικής νομιμοποίησής του στα μάτια των πολιτών.

Η Διεθνής Κοινότητα, σε επίπεδο τουλάχιστον διακηρύξεων, έχει αποδεχθεί ότι η καλή διακυβέρνηση απαιτεί τη συμμετοχή ανεξαρτήτων ομάδων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, όπως επίσης και αντιπροσώπους τις ιδιωτικής οικονομίας στις διαδικασίες της διακυβέρνησης.

2. Επίπεδα διαβούλευσης των Μ.Κ.Ο. με τα διακυβερνητικά όργανα του ΟΗΕ

Στο πλαίσιο του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών, οι Μ.Κ.Ο. εμπλέκονται σε διαβούλευση με τη Γενική Συνέλευση (General Assembly), το Συμβούλιο Ασφαλείας (Security Council), το Οικονομικό και Κοινω-

νικό Συμβούλιο (ECOSOC), και τις Τοπικές Αρχές (Local Authorities).

Επίσης, η Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών βρίσκεται σε στενή συνεργασία με τις Μ.Κ.Ο. δίνοντας έμφαση στη διάχυση της πληροφόρησης.

Το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών δίνει έμφαση σε κοινές δράσεις με τις Μ.Κ.Ο. σε τοπικό επίπεδο και προτρέπει τη δημιουργία δικτύων οργανώσεων και umbrella groups Μ.Κ.Ο. σε πολλούς τομείς, ειδικότερα στη βασική ιατρική περίθαλψη⁵.

Γενική Συνέλευση (General Assembly) Η Γενική Συνέλευση και οι Επιτροπές της έχουν αναβαθμίσει τη διαβούλευση με τις Μ.Κ.Ο. κατά τη διαδικασία προετοιμασίας των κατά καιρούς εκθέσεων που εκδίδουν. Αυτό γίνεται με δική της πρωτοβουλία τόσο σε ανεπίσημο επίπεδο με συσκέψεις στρογγυλής τραπέζης και δημόσιες συζητήσεις όσο και σε «θεσμικό» επίπεδο με προσκλήσεις εκπροσώπων σε ειδικές συνεδριάσεις και διασκέψεις, και πρόσφατα με το διετή διάλογο υψηλού επιπέδου.

Συμβούλιο Ασφαλείας (Security Council): Τα τελευταία χρόνια το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει αρχίσει να διευρύνει σταδιακά τη συνεργασία του με τις Μ.Κ.Ο. και προσκαλεί εκπροσώπους τους σε δημόσιες συζητήσεις.

Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο (ECOSOC): Τα τελευταία χρόνια, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο και οι επιτροπές του ενέτειναν επίσης τη συνεργασία με

5. Annan Kofi, *Comments on the Report of the panel of eminent persons of UN-Civil Society Relations* A59/354, 13/09/2004.

τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, περιλαμβάνοντας στο διάλογο αναγνωρισμένες Μ.Κ.Ο., ιδρύματα, κοινοβουλευτικούς εκπροσώπους, οργανώσεις επιχειρήσεων και τοπικές αρχές, γεγονός που εμπλούτισε τις διαδικασίες του Συμβουλίου και των δευτερευόντων οργάνων του.

Γίνεται λόγος για πολυ-μετοχικές πρωτοβουλίες, ενώ επιπλέον η Επιτροπή για τη Διαρκή Ανάπτυξη συνεργάστηκε με πολλούς εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών κατά τη διάρκεια του 2004.

Τοπικές Αρχές (Local Authorities): Τα Ηνωμένα Έθνη και οι Τοπικές Αρχές ανέκαθεν συνεργάζονταν για σημαντικά ζητήματα, όπως π.χ. την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε τοπικό επίπεδο.

Αξιοσημείωτο είναι το ότι την τελευταία δεκαετία τα παγκόσμια δίκτυα και οι τοπικές αρχές δημιούργησαν τις *ενωμένες πόλεις* και τις *τοπικές κυβερνήσεις*, οι οποίες διευκόλυναν σε μεγάλο βαθμό τον οργανωμένο διάλογο μεταξύ των Τοπικών Αρχών και των Ηνωμένων Εθνών και άλλων διεθνών Fora.

Global Compact: Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και σημασία έχει το Global Compact, ένα δίκτυο που δημιουργήθηκε το 2000 με πρωτοβουλία του Γ.Γ. των Ηνωμένων Εθνών κ. Κόφφι Αννάν και αποτελείται από εκπροσώπους εκατοντάδων επιχειρήσεων, συνδικάτων και Μ.Κ.Ο., καθώς και υπηρεσιών του ΟΗΕ.⁶ Σκοπός του είναι η προώθηση 10 αρχών που αφορούν στα ανθρώπινα δικαιώματα, τις εργασιακές συνθήκες, το περιβάλλον και την καταπολέμηση της διαφθοράς. Μέ-

σα για την επίτευξη αυτών των αρχών είναι η ευθυγράμμιση των πρακτικών των εταιριών που μετέχουν στο δίκτυο αυτό με τις αρχές αυτές και η ανάληψη πρωτοβουλιών και προγραμμάτων για την προώθησή τους.

β. Οι άλλοι διεθνείς οργανισμοί

Στην παγκόσμια πολιτική και οικονομική ζωή υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός διεθνών οργανισμών που δρουν σε παγκόσμιο ή περιφερειακό επίπεδο και που έχουν με τη μία ή άλλη μορφή συνεργασία με Μ.Κ.Ο.

Για τους σκοπούς της Γνώμης αυτής, θα γίνει ειδικότερη αναφορά σε τέσσερεις οργανισμούς λόγω του ειδικότερου βάρους που έχουν στη διαμόρφωση του παγκόσμιου οικονομικού και αναπτυξιακού γίγνεσθαι και συγκεκριμένα:

α. Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO),

β. Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank),

γ. Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου – ΠΟΕ (World Trade Organization) και

δ. Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης – ΟΟΣΑ (OECD).

α. *Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO)*

Η ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και των Μ.Κ.Ο. αφορά στη συμμετοχή τους τόσο στην ετήσια Διεθνή Διάσκεψη Εργασίας, ως παρατηρητές, όσο και σε άλλες δραστηριότητες.

---

6. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. www.unglobalcompact.org.

Το 1993, το Διοικητικό Συμβούλιο (Government Body) της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας εξουσιοδότησε τη Γραμματεία Στήριξης (Officers), ώστε να προσκαλεί εκείνες τις Μ.Κ.Ο., που δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο (INGOs) στην ετήσια Διεθνή Διάσκεψη Εργασίας, υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Οι προϋποθέσεις που τέθηκαν στις ΜΚΟ για να συμμετάσχουν στις εργασίες της Διάσκεψης αφορούν: 1) στην αποδεδειγμένη δράση τους σε παγκόσμιο επίπεδο, 2) στο σκοπό δράσης τους, ο οποίος θα πρέπει να είναι εναρμονισμένος με τις αρχές που διέπουν το Σύνταγμα της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και τη Διακήρυξη της Φιλαδέλφειας, 3) στην ανάγκη επίσημης εκδήλωσης ενδιαφέροντος, από πλευράς τους, για μια τουλάχιστον θεματική ενότητα της Διεθνούς Διάσκεψης και 4) στην ανάγκη υποβολής, εγγράφως, του αιτήματός τους για συμμετοχή στις εργασίες της Διάσκεψης, στο Γενικό Διευθυντή της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας έναν τουλάχιστον μήνα πριν από την έναρξη.

Όσον αφορά στη συμμετοχή των Μ.Κ.Ο. σε άλλες δραστηριότητες της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι Μ.Κ.Ο. συμμετέχουν σε ένα πρόγραμμα του Τομέα Κοινωνικής Προστασίας του ILO (Strategies and Tools against social Exclusion and Poverty – STEP), με σκοπό την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας σε 40 χώρες. Σε σύνολο 82 οργανώσεων⁷ που δραστηριοποιούνται στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, οι Μ.Κ.Ο. ανέρχονται σε 16, ενώ κυρίως η δράση τους αφορά στην τοπική κοινωνία.

β. Παγκόσμια Τράπεζα

Η Παγκόσμια Τράπεζα όταν χρησιμοποιεί τον όρο Κοινωνία των Πολιτών (Civil Society) αναφέρεται σε ένα σύνολο μη κυβερνητικών και μη κερδοσκοπικών οργανώσεων, με έντονη την παρουσία τους στη δημόσια ζωή και των οποίων η δράση και τα ενδιαφέροντα εστιάζονται σε θέματα με ηθικό, πολιτιστικό, πολιτικό, επιστημονικό, θρησκευτικό και φιλανθρωπικό περιεχόμενο. Συνεπώς, η κοινωνία των πολιτών, κατά την Παγκόσμια Τράπεζα, περιλαμβάνει community groups, Μ.Κ.Ο., εργατικές ενώσεις, επαγγελματικές ενώσεις και ιδρύματα.

Η συνεργασία της Παγκόσμιας Τράπεζας με Μ.Κ.Ο. χρονολογείται από τις αρχές του 1970, κυρίως σε θέματα που αφορούσαν στην προστασία του περιβάλλοντος. Με το πέρασμα των χρόνων, αναπτύχθηκαν πολιτικές ενδυνάμωσης των σχέσεων αυτών, προσβλέποντας στην αυξημένη συμμετοχή των Μ.Κ.Ο. στις δράσεις και τις ενέργειες της Παγκόσμιας Τράπεζας, σε παγκόσμιο, εθνικό και τοπικό επίπεδο. Οι κυριότερες δράσεις συνεργασίας με τις Μ.Κ.Ο. προσανατολίζονται στη διατήρηση των δασών και εν γένει στην προστασία του περιβάλλοντος, στην αντιμετώπιση του AIDS και ειδικότερα στη διάθεση μεγάλου αριθμού εμβολίων, κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, στην εξάλειψη του φαινομένου της φτώχειας, ιδίως στις αγροτικές περιοχές, στο micro-credit, καθώς και στην πληροφόρηση και ενημέρωση των δυνατοτήτων που έχει η ηλεκτρονική πληροφόρηση (Internet). Χαρακτηριστικό παράδειγμα προς την κατεύθυνση αυτή αποτελεί η δημιουργία μιας αρ-

7. Βλέπε, <http://www.ilo.org/public/english/protection/socsec/step/partners/partners.htm>.

μόδιας Επιτροπής στις αρχές του 1980, με στόχο την ανάπτυξη κοινών δράσεων μεταξύ των Μ.Κ.Ο. και της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Μια δεκαετία αργότερα, στα μέσα περίπου του 1990, οι σχέσεις συνεργασίας και συνεισφοράς των Μ.Κ.Ο. και των υπολοίπων Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών – ΜΚΟ (Civil Society Organizations) έχουν αυξηθεί σε σημαντικό βαθμό. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ενώ το 1990 τα χρηματοδοτούμενα προγράμματα της Παγκόσμιας Τράπεζας στα οποία συμμετείχαν Μ.Κ.Ο. ανέρχονταν στο 21% του συνολικού αριθμού των προγραμμάτων της, το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 72% τη χρονιά 2003. Η αυξημένη αυτή συμμετοχή και συμβολή των Μ.Κ.Ο. στη δημόσια πολιτική ζωή οδήγησε την Παγκόσμια Τράπεζα στην ενίσχυση του ρόλου τους στο πρόγραμμα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της φτώχειας, καθώς και στην προσπάθεια υλοποίησης οκτώ άλλων βασικών στόχων ανάπτυξης της διεθνούς κοινότητας (Global Millennium Goals), έως το 2015⁸.

γ. Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

Ο πολύπλευρος χαρακτήρας του παγκόσμιου συστήματος εμπορίου τα τελευταία χρόνια δημιούργησε την ανάγκη μιας συστηματοποιημένης και ολοκληρωμένης συνεργασίας με τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών. Συγκεκριμένα, το 1996 αποφασίστηκε να γίνει μια προσπάθεια ενδυνάμωσης και σύσφιξης των σχέσεων μεταξύ του ΠΟΕ και των Μ.Κ.Ο. Με αφετηρία το

1996, ο ΠΟΕ αναπτύσσει συνεργασίες με άλλους ενδοκυβερνητικούς οργανισμούς συναφών με αυτόν ενδιαφερόντων καθώς και με Μ.Κ.Ο. Σε ό,τι όμως αφορά στις σχέσεις του με τις Μ.Κ.Ο., οριοθετήθηκε ένα σύνολο οδηγιών.⁹

Με βάση το νέο αυτό θεσμικό πλαίσιο, οι Μ.Κ.Ο. αναπτύσσουν τριπλή συνεργασία με τον ΠΟΕ. Πρώτον, συμμετέχουν στις ετήσιες Υπουργικές Διασκέψεις, δεύτερον, παίρνουν μέρος σε Συμπόσια κάθε είδους θέματος που οργανώνει ο ΠΟΕ και τρίτον, ενημερώνουν και γνωστοποιούν, σε καθημερινή βάση, μια ειδική γραμματεία του ΠΟΕ για όλες τις θέσεις και απόψεις τους πάνω σε θέματα εμπορίου, ανάπτυξης, γεωργίας, περιβάλλοντος κ.ά., που κινούνται στο ίδιο μήκος κύματος με τις δραστηριότητες του ΠΟΕ.

Αξίζει να αναφερθεί, προκειμένου να αποτυπωθεί ξεκάθαρα η εξέλιξη των Μ.Κ.Ο. στις δράσεις και τις ενέργειες του ΠΟΕ, ότι ο αριθμός των Μ.Κ.Ο. που συμμετείχαν στη Διάσκεψη της Σιγκαπούρης το 1996 ανήλθε σε 100 περίπου, ενώ τη Διάσκεψη στο Κανκούν το 2003 παρακολούθησαν πάνω από 1.000 περίπου Μ.Κ.Ο. Ακόμη, από το 1998 και έπειτα - δύο χρόνια μετά τη θέσπιση του νέου πλαισίου που θα διέπει τις σχέσεις των Μ.Κ.Ο. και του ΠΟΕ - οι θέσεις των οργανώσεων αυτών αποστέλλονται, μέσω της ειδικής γραμματείας του ΠΟΕ, σε όλα τα μέλη του, ενώ για πιο άμεση ενημέρωση του ευρέως κοινού, τα κείμενά τους είναι διαθέσιμα και μέσω της ηλεκτρονικής ιστοσελίδας

8. Βλ. <http://www.un.org/millenniumgoals/index.shtml>.

9. Στις 23 Ιουλίου 1996, και με το κείμενο υπ' αριθμόν WT/L/162 θεσπίστηκαν ορισμένες οδηγίες που καθορίζουν τη σχέση του ΠΟΕ με τις ΜΚΟ.

του οργανισμού. Με τις ενέργειες αυτές, ο ΠΟΕ αναγνωρίζει τη σπουδαιότητα του ρόλου των Μ.Κ.Ο. σε μια προσπάθεια ενημέρωσης και πληροφόρησης ολόκληρου του πληθυσμού σε ό,τι αφορά στις δράσεις του.

δ. Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)

Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν αναπτύξει αρκετές συνεργασίες με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), κυρίως μέσω δύο συμβουλευτικών Επιτροπών, μιας για θέματα επιχειρηματικά και μιας για θέματα εργασιακά (Business and Industry Advisory Committee – BIAC και Trade Union Advisory Committee – TUAC). Οι σχέσεις των Μ.Κ.Ο. και του ΟΟΣΑ έχουν συγκεκριμενοποιηθεί είτε μέσω ανοικτής διαβούλευσης των δύο μερών είτε μέσω της συμμετοχής τους στα ετήσια fora.

Με μια Απόφαση του Συμβουλίου, το 1962, η BIAC (εργοδότες) και η TUAC (εργαζόμενοι) επιλέχθηκαν από τον ΟΟΣΑ ως οι πιο αντιπροσωπευτικές οργανώσεις στο να συμμετέχουν στις διαδικασίες διαβούλευσης του Οργανισμού με τις Μ.Κ.Ο. Η διαβούλευση είναι τόσο πολιτική όσο και τεχνική. Η πολιτική διαβούλευση πραγματοποιείται υπό την προεδρία είτε του Γενικού Γραμματέα του ΟΟΣΑ είτε του Προέδρου ή του αντιπροέδρου των Επιτροπών του ΟΟΣΑ και τα θέματα που συζητιούνται είναι γενικού χαρακτήρα, άμεσου ενδιαφέροντος του ΟΟΣΑ. Η τεχνική διαβούλευση αφορά στην

ανταλλαγή απόψεων και ιδεών πάνω σε συγκεκριμένα θέματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος των συμμετεχόντων, BIAC, TUAC και ΟΟΣΑ, όπως για παράδειγμα η εταιρική διακυβέρνηση, οι φορολογικές πρακτικές, η απασχόληση και οι κλιματολογικές αλλαγές, το εμπόριο και η απασχόληση, οι δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης, η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, η εξάλειψη του φαινομένου της φτώχειας κ.ά.

Την τελευταία δεκαετία, η συμμετοχή των πολιτών στα κοινά έχει οδηγήσει τον ΟΟΣΑ να αναγνωρίσει το ρόλο των Μ.Κ.Ο. ως ένα σημαντικό συστατικό της καλής διακυβέρνησης. Η ενδυνάμωση του ρόλου τους θεωρείται από τον Οργανισμό απαραίτητη, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συστηματική συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Οι ενέργειες που αναπτύσσει ο ΟΟΣΑ προς την κατεύθυνση αυτή αφορούν α) στην ενεργό συμμετοχή των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων (συμμετοχική διακυβέρνηση), σε θέματα που αφορούν στην οικονομική ανάπτυξη, απασχόληση, κοινωνική συνοχή και ποιότητα ζωής, β) στην προσπάθεια επίτευξης του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης (sustainable development), με την αναγνώριση του ρόλου των Μ.Κ.Ο., γ) στην ανάπτυξη συνεργασιών (partnerships) με σκοπό την αντιμετώπιση σοβαρών κοινωνικών προβλημάτων, όπως η φτώχεια¹⁰, και δ) στη συμβολή των Μ.Κ.Ο. στις διαδικασίες ελέγχου της λειτουργίας εκείνων των μηχανισμών και πρακτικών διασφάλισης της διαφάνειας σε θέματα εμπορίου και περιβάλλοντος.

10. Η συμμετοχή των Μ.Κ.Ο. στην αποτελεσματική αντιμετώπιση παγκόσμιων αρνητικών κοινωνικών φαινομένων, όπως η φτώχεια, ταυτίζεται με τους στόχους των Ηνωμένων Εθνών (Millennium Development Goals).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΟΙ Μ.Κ.Ο.

Άρθρο Ι-47 του σχεδίου Συντάγματος της Ευρώπης

«1. Τα θεσμικά όργανα δίδουν, με τα κατάλληλα μέσα, στους πολίτες και στις αντιπροσωπευτικές ενώσεις τη δυνατότητα να γνωστοποιούν και να ανταλλάσσουν δημόσια τις γνώμες τους σε όλους τους τομείς δράσης της Ένωσης.

2. Τα θεσμικά όργανα διατηρούν ανοιχτό, διαφανή και τακτικό διάλογο με τις αντιπροσωπευτικές ενώσεις και την κοινωνία των πολιτών.

3. Προκειμένου να εξασφαλίζεται η συνοχή και η διαφάνεια των δράσεων της Ένωσης, η Επιτροπή διεξάγει ευρείες διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη.»

Το πρώτο κείμενο στο οποίο αποτυπώθηκε επισήμως η πολιτική που θα ακολουθούσε η –τότε– Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα έναντι των Μ.Κ.Ο. χρονολογείται το 1975. Συγκεκριμένα, στις 6 Οκτωβρίου 1975, η Επιτροπή διατύπωσε, σε ανακοίνωσή της προς το Συμβούλιο¹¹, τις κατευθύνσεις που σκόπευε να ακολουθήσει στον τομέα των σχέσεων με τις Μ.Κ.Ο., οι οποίες ασχολούνται με τη συνεργασία για την ανάπτυξη, όπως επίσης τις γενικές προϋποθέσεις και τις λεπτομέρειες της χρησιμοποίησης των πιστώσεων που προορίζονται για αναπτυξιακές δράσεις των Μ.Κ.Ο.

Από τότε, η σημασία των Μ.Κ.Ο. στον ευρωπαϊκό χώρο έχει αναγνωρισθεί επίσημα από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο ανώτατο δυνατό επίπεδο.

Η τελική πράξη της Συνθήκης του Μάαστριχτ περιλαμβάνει τη Δήλωση αριθμ. 23, η οποία ορίζει “τις διάφορες φιλανθρωπικές οργανώσεις και ιδρύματα ως φορείς υπεύθυνους για κοινωνικές υπηρεσίες και για μονάδες παροχής κοινωνικών υπηρεσιών” και την απαραίτητη συνεργασία με τις ενώσεις του κοινωνικού τομέα.

Η εν λόγω δήλωση αναγνωρίζεται από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ σε σχέση με τη διάταξη του άρθρου για την κοινωνική πολιτική, η οποία με την ενσωμάτωση σ’ αυτή και του κοινωνικού πρωτοκόλλου, απέκτησε ένα αναβαθμισμένο και πρακτικά σημαντικότερο περιεχόμενο. Επιπλέον, στη Συνθήκη του Άμστερνταμ περιελήφθη και μία δήλωση σχετικά με τις εθελοντικές δραστηριότητες, η οποία ωστόσο δεν περιορίζεται στον τομέα της κοινωνικής εργασίας και είναι η εξής: «Η Διάσκεψη αναγνωρίζει ότι οι εθελοντικές δραστηριότητες συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη της κοινωνικής αλληλεγγύης. Η Κοινότητα θα ενθαρρύνει την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής διάστασης των οργανώσεων εθελοντικής παροχής υπηρεσιών εξαίροντας ιδιαίτερα την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών, αλλά και

11. “Relations entre les Communautés européennes et les Organisations Non-Gouvernementales (ONG) spécialisées dans la coopération au développement”, COM(75) 504 τελικό.

τη συμμετοχή των νέων και των ηλικιωμένων στην εθελοντική δραστηριότητα».

Πριν από τη Διακυβερνητική Διάσκεψη, οι εκπρόσωποι πολλών Μ.Κ.Ο. είχαν εκφράσει τη σαφή επιθυμία να αναγνωριστεί ρητά ο ρόλος τους στη Συνθήκη του Άμστερνταμ. Αν και δεν συνέβη κάτι τέτοιο, οι δηλώσεις που υιοθετήθηκαν στο Άμστερνταμ όσον αφορά στην εθελοντική εργασία και τον αθλητισμό, αφορούν τον τομέα των σωματείων.

Στη συνέχεια, στην Ανακοίνωση¹² της Επιτροπής για την προώθηση του ρόλου των σωματείων και των ιδρυμάτων στην Ευρώπη περιγράφονται τα χαρακτηριστικά, ο ρόλος και η σημασία του τομέα αυτού στο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι τα σωματεία και τα ιδρύματα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε όλους σχεδόν τους κοινωνικούς τομείς. Συμβάλλουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στην ενεργό συμμετοχή σε κοινωνικές δραστηριότητες και στη δημοκρατία.

Η σημασία της εν λόγω συνεργασίας υπογραμμίζεται, εξάλλου, το 2001, στη Λευκή Βίβλο στην οποία αναφέρεται ότι «οι οργανώσεις που συνθέτουν την κοινωνία των πολιτών, κινητοποιούν τον κόσμο και υποστηρίζουν, παραδείγματος χάρη, όσους πλήττονται από κοινωνικό αποκλεισμό ή διακρίσεις... Οι μη κρατικές οργανώσεις παίζουν σημαντικό ρόλο σε παγκόσμιο επίπεδο

στην αναπτυξιακή πολιτική. Συχνά λειτουργούν σαν ένα σύστημα έγκαιρου συναγερμού για την κατεύθυνση της πολιτικής συζήτησης... Η Επιτροπή θα βελτιώσει τον διάλογο με κρατικούς και μη κρατικούς φορείς σε τρίτες χώρες κατά την ανάπτυξη προτάσεων πολιτικής με διεθνή διάσταση».

Ειδικά ως προς τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών σε όλες τις φάσεις της διαδικασίας χάραξης και εφαρμογής της αναπτυξιακής πολιτικής στις τρίτες χώρες, αναφορά γίνεται στη Συμφωνία του Κοτονού.¹³ Με βάση την εν λόγω συμφωνία, οι Μ.Κ.Ο. πρέπει: να ενημερώνονται και να ζητείται η Γνώμη τους σχετικά με τις πολιτικές συνεργασίας, να μπορούν να έχουν πρόσβαση στους πόρους ούτως ώστε να ενισχύονται οι διαδικασίες τοπικής ανάπτυξης, να λαμβάνουν μέρος στην εκτέλεση των σχεδίων και προγραμμάτων στις ζώνες και τους τομείς που τις αφορούν, να ενισχύονται και να υποστηρίζονται ώστε να αναπτύσσουν το δυναμικό τους. Από την άποψη αυτή, φαίνεται σημαντικό στη χάραξη των εθνικών αναπτυξιακών στρατηγικών να συμμετέχουν και οι Μ.Κ.Ο.¹⁴

Η Επιτροπή στη συνέχεια επεδίωξε την υιοθέτηση διαφόρων πρωτοβουλιών με στόχο την ουσιαστική συμμετοχή των Μ.Κ.Ο., ενισχύοντάς τες, μεταξύ άλλων, σε μεγάλο βαθμό, ούτως ώστε να μπορέσουν να ανα-

12. Έγγρ. COM(97) 241 τελικό.

13. Πρόκειται για τη Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης μεταξύ των μελών της ομάδας των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού αφ' ενός και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των κρατών μελών αυτής αφ' ετέρου (Κοτονού, 23 Ιουνίου 2000). L 317 (15.12.2000).

14. Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Ο.Κ.Ε. 933/2003 με θέμα «Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή αναπτυξιακή πολιτική».

πτύξουν και να αξιοποιήσουν πλήρως το δυναμικό τους.

Η στρατηγική για την ουσιαστική εφαρμογή της συμμετοχικής προσέγγισης προσκρούει όμως σε διάφορα εμπόδια:

- Διαπιστώνεται ότι προβάλλεται υπερβολική αντίσταση από το μεγαλύτερο μέρος των εθνικών κυβερνήσεων των τρίτων χωρών ως προς τη διεξαγωγή διαλόγου με τους μη κρατικούς φορείς.
- Ανασταλτικός παράγοντας είναι και η υψηλή συγκέντρωση των διοικητικών υπηρεσιών στις χώρες αυτές. Το φαινόμενο αυτό δεν ευνοεί τη συμμετοχή των Μ.Κ.Ο. και τείνει να καθιστά περιθωριακές τις περιφερειακές τοπικές πραγματικότητες, (κυρίως τις αγροτικές, που παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες δυσκολίες πρόσβασης και είναι οι πιο φτωχές).
- Είναι εμφανής η έλλειψη σαφών κανόνων και προδιαγραφών που να διέπουν την πραγματική συμμετοχή των Μ.Κ.Ο.
- Συχνά η κοινωνία των πολιτών των τρίτων χωρών, με την οποία καλούνται να συνεργασθούν οι ευρωπαϊκές Μ.Κ.Ο. στο πλαίσιο κοινοτικών δράσεων, έχει ιδιαίτερα ελλιπή οργάνωση.
- Πρόβλημα επίσης αποτελεί η πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις, που συνδέεται στενά με τη διάδοση και την πρόσβαση στην πληροφόρηση.

Η Ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε. και οι Μ.Κ.Ο.

Κεντρικό ρόλο ως ενδιάμεσος φορέας και υποστηρικτής της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, έχει αναλάβει η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (Ε.Ο.Κ.Ε.), ρόλο ο οποίος θεσπίσθηκε με τη Συνθήκη της Ρώμης το 1957 και υπογραμμίστηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας το 2001 όπου υπογράφηκε πρωτόκολλο μεταξύ της ΕΟΚΕ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Με το έγγραφο αυτό η Ε.Ο.Κ.Ε. αναγνωρίζεται ως προνομιούχος έδρα για τη διεξαγωγή διαλόγου μεταξύ ευρωπαϊκών οργάνων και κοινωνίας των πολιτών.

Στην ενότητα αυτή, θα εξετάσουμε συνοπτικά μερικές από τις κυριότερες γνωμοδοτήσεις της Ε.Ο.Κ.Ε. σχετικά με τις Μ.Κ.Ο. και την κοινωνία των πολιτών.

Στη Γνώμη της Ε.Ο.Κ.Ε.¹⁵ για την ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου οι εκπρόσωποι των σημαντικότερων κοινωνικών και οικονομικών κλάδων πρέπει να συμμετέχουν σε ένα κατάλληλο σχήμα διαβουλεύσεων. Η Ε.Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι θα πρέπει να προσδιορισθούν καλύτερα τα διάφορα είδη του διαλόγου σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα οποία ενδιαφέρουν τους κοινωνικούς εταίρους.

Σε γνωμοδότησή της για τα σωματεία και τα ιδρύματα¹⁶ η Ε.Ο.Κ.Ε. τονίζει ότι η Επιτροπή πρέπει να αρχίσει έναν αποτελεσματικό διάλογο για συγκεκριμένα κοινωνικά

15. CESE 106/1997 – για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου σε επίπεδο Κοινότητας» - COM (96) 448 τελικό.

16. CESE 118/1998 «Προώθηση του ρόλου των σωματείων και των ιδρυμάτων στην Ευρώπη» - COM(97) 241 τελικό.

θέματα με αναγνωρισμένα και αντιπροσωπευτικά δίκτυα και οργανώσεις.

Εξάλλου, στη Γνώμη¹⁷ για το ρόλο και τη συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση, η Ε.Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι ο κοινωνικός διάλογος έχει προκαθορισθεί να αποτελέσει ένα φόρουμ επικοινωνίας της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σε κοινοτική κλίμακα.

Σε άλλη Γνώμη της,¹⁸ η Ε.Ο.Κ.Ε. αναφέρεται στη συμμετοχή των Μ.Κ.Ο. στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου υπογραμμίζοντας ότι ο ΠΟΕ οφείλει να μεριμνά για την επαρκή πληροφόρηση των Μ.Κ.Ο. που δρουν σε διεθνές επίπεδο. Επίσης, τονίζει ότι και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να διαδίδει μέσω του διαδικτύου πληροφορίες σχετικές με τις τρέχουσες εξελίξεις στους κόλπους του ΠΟΕ.

Σε άλλη, σχετική με τον ΠΟΕ γνωμοδότησή της,¹⁹ η Ε.Ο.Κ.Ε. προτείνει την καθιέρωση θεσμοθετημένου διαλόγου μεταξύ ΠΟΕ και των φορέων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών (όπως Μ.Κ.Ο.), αφού πρωτίστως αναγνωρισθούν οι φορείς και καθιε-

ρωθεί ένας συγκεκριμένος και δομημένος κώδικας επικοινωνίας.

Το 2000, η Ε.Ο.Κ.Ε. γνωμοδότησε²⁰ για τη σχέση μεταξύ της Επιτροπής και των Μ.Κ.Ο. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι οι ευρωπαϊκές Μ.Κ.Ο. είναι και πρέπει να παραμείνουν προνομιούχοι εταίροι της Επιτροπής στο επίπεδο των διαβουλεύσεων όσον αφορά στους αντίστοιχους τομείς των αρμοδιοτήτων τους. Εκφράζεται η πεποίθηση ότι η ανάπτυξη διαλόγου μεταξύ των Μ.Κ.Ο. και όλων των οργάνων και θεσμών της Κοινότητας θα συμβάλει στη διαφάνεια και αποτελεσματικότητα. Τέλος, η Ε.Ο.Κ.Ε. δηλώνει επίσης στη Γνώμη αυτή ότι είναι διατεθειμένη να αναλάβει τις προπαρασκευαστικές εργασίες σε συνεργασία με τις Μ.Κ.Ο. και να θέσει τις βάσεις της συζήτησης από κοινού με τις Μ.Κ.Ο.²¹

Το πλαίσιο συνεργασίας Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Μ.Κ.Ο.

Όπως προκύπτει και από τα ανωτέρω, οι Μ.Κ.Ο. κατέστησαν σταδιακά αλλά σταθερά βασικοί εταίροι της Επιτροπής για την υλοποίηση σχεδίων της σε πολλούς τομείς πολιτικής. Η σχέση τους αυτή καλύπτει ένα με-

-
17. CESE 851/1999 «Ο ρόλος και η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση».
  18. CESE 946/1999 «Η διαφάνεια και η συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στο Γύρο της Χιλιετίας του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου».
  19. CESE 412/2003 «Για έναν ΠΟΕ με ανθρώπινο πρόσωπο: οι προτάσεις της Ε.Ο.Κ.Ε.».
  20. CESE 811/2000 «Η Επιτροπή και οι ΜΚΟ» - COM(2000) 11 τελικό.
  21. Επισημαίνεται ότι για λόγους συντομίας αναφέρονται στο κυρίως κείμενο μόνο ορισμένες από τις σχετικές γνωμοδοτήσεις της Ε.Ο.Κ.Ε. Αξίζει να αναφερθούν και οι γνωμοδοτήσεις CESE 594/2003 «Προαγωγή της συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (ΝΑΕ) – Εμπειρίες και μελλοντικές προκλήσεις», CESE 933/2003 «Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή αναπτυξιακή πολιτική» και CESE 1624/2003 «Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής για τα Δυτικά Βαλκάνια».

γάλο φάσμα θεμάτων, από τον πολιτικό διάλογο και την πολιτική πρακτική μέχρι τη διαχείριση σχεδίων και προγραμμάτων, τόσο μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στα κράτη μέλη. Σε πολλές περιπτώσεις, οι Μ.Κ.Ο. είναι συνέταιροι στην εκτέλεση κοινοτικών δράσεων και όχι τελικοί δικαιούχοι. Οι Μ.Κ.Ο., λοιπόν, μπορούν να χαρακτηρισθούν συνεργάτες σε προγράμματα έρευνας στο βαθμό που είναι σε θέση να πληρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας και αξιοποίησης των κοινοτικών πόρων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης.

Η πολυπλοκότητα των πολιτικών της ΕΚ καθώς και ο αυξανόμενος αριθμός κανονισμών και πηγών χρηματοδότησης (κονδύλια του προϋπολογισμού) σε συνδυασμό με τα πρόσφατα προβλήματα δημοσιονομικής ασφάλειας δημιούργησαν μεγάλο βαθμό αβεβαιότητας στις Μ.Κ.Ο. όσον αφορά στη συνεργασία με την Επιτροπή.

Η Επιτροπή, στο πλαίσιο της λήψης μέτρων για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων, ενέκρινε το Μάιο του 1993 τη Σύμβαση Πλαίσιο Εταιρικής Σχέσης (ΣΠΕΣ) που αποβλέπει στην επιτάχυνση των διαδικασιών και στην απλούστευση της λήψης αποφάσεων, ενώ αναθεώρηση της ΣΠΕΣ τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1999. Η αναθεώρηση είχε τους εξής στόχους: ενίσχυση της συνεργασίας, απλούστευση και αποσαφήνιση των κειμένων, αύξηση της ευελιξίας με παράλληλη διατήρηση εύλογου ελέγχου όσον αφορά τη χρήση των επιδοτήσεων και εξασφάλιση ποιοτικής αξιολόγησης όσον

αφορά στις προτάσεις και την εφαρμογή τους. Μέχρι σήμερα πάνω από 160 Μ.Κ.Ο. έχουν υπογράψει την ΣΠΕΣ.

Η Επιτροπή²², για τη βελτίωση της συνεργασίας με τις Μ.Κ.Ο., υποστηρίζει τις ακόλουθες κατευθυντήριες αρχές που πρέπει να διέπουν τη διαχείριση των σχεδίων και προγραμμάτων των ΜΚΟ:

- Ανάγκη σεβασμού της ποικιλομορφίας και της ετερογένειας της κοινότητας των Μ.Κ.Ο.
- Ανάγκη να ληφθεί υπόψη η αυτονομία και ανεξαρτησία των Μ.Κ.Ο.
- Ανάγκη να ληφθούν υπόψη οι ειδικές ανάγκες των Μ.Κ.Ο., ανάλογα με τον τομέα, το μέγεθος, την εμπειρία και τα προηγούμενα αποτελέσματα των συγκεκριμένων Μ.Κ.Ο.
- Ανάγκη να βελτιωθεί το άνοιγμα και η διαφάνεια, κυρίως παρέχοντας πληροφορίες για τις επιδοτήσεις της Κοινότητας και τους δικαιούχους αυτών των επιδοτήσεων.
- Ανάγκη να εξασφαλισθεί ότι τα μέτρα που λαμβάνονται ενσωματώνουν και προωθούν την ευρωπαϊκή διάσταση των πολιτικών της Ε.Ε. και των σχετικών επιδοτήσεων.

Σήμερα, μεγάλος αριθμός Μ.Κ.Ο. με έδρα την Ευρώπη αλλά και εκτός αυτής, λαμβάνουν χρηματοδότηση από την Ε.Ε. Υπολογίζεται²³ ότι πάνω από 1000 εκατομ-

---

22. COM(2000)11 τελικό «Η Επιτροπή και οι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί: οικοδόμηση μιας ισχυρότερης εταιρικής σχέσης».

μύρια ευρώ ανά έτος χορηγούνται σε σχέδια Μ.Κ.Ο. απευθείας από την Επιτροπή, το μεγαλύτερο μέρος στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων για την ανάπτυξη και τη συνεργασία,²⁴ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των προγραμμάτων εκδημοκρατισμού και

ιδιαίτερα της ανθρωπιστικής βοήθειας.²⁵ Άλλες σημαντικές επιχορηγήσεις λαμβάνουν χώρα στον κοινωνικό τομέα, στον τομέα της εκπαίδευσης και στον τομέα του περιβάλλοντος στο εσωτερικό της Ε.Ε.

-
23. Έγγραφο εργασίας της Επιτροπής «Η Επιτροπή και οι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί: οικοδόμηση ισχυρότερης εταιρικής σχέσης» COM(2000) 11 τελικό, 18.1.2000.
  24. Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στην Υπηρεσία Συνεργασίας EuropeAid. Με το συντονισμό αυτής της υπηρεσίας, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα παρέχει 7 δις ευρώ ετησίως για την εξωτερική βοήθεια σε περισσότερες από 150 χώρες, εδάφη και οργανώσεις σε ολόκληρο τον κόσμο, με σκοπό την πραγματοποίηση των φιλοδοξιών της κοινοτικής συνεργασίας για την ανάπτυξη. Το 2002, οι νέες χρηματοδοτήσεις ανήλθαν περίπου σε 6 δις ευρώ από τα οποία, πάνω από 1, 1 δις ευρώ δόθηκαν για δραστηριότητες οριζόντιου χαρακτήρα (επισιτιστική ασφάλεια, συγχρηματοδότηση με τις ΜΚΟ, περιβάλλον και ανθρώπινα δικαιώματα).
  25. Η ανθρωπιστική βοήθεια αποσκοπεί τόσο στην απευθείας διάσωση ανθρωπίνων ζώων σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης ή αμέσως μετά από αυτές, όσο και στη διευκόλυνση της ελεύθερης πρόσβασης σε άτομα που βρίσκονται σε τέτοιες συνθήκες.
Η χρηματοδότηση Μ.Κ.Ο. προς το σκοπό αυτό παρέχεται από την Επιτροπή μέσω της Υπηρεσίας Ανθρωπιστικής Βοήθειας (ECHO). Για να μπορούν να λάβουν χρηματοδότηση από την ECHO, οι ανθρωπιστικές Μ.Κ.Ο. πρέπει να υποβληθούν σε διαδικασία επιλογής η οποία είναι δυνατόν να οδηγήσει στην υπογραφή συμφωνίας-πλαίσιο εταιρικής σχέσης (ΣΠΕΣ) με την ECHO. Βλ. http://europa.eu.int/comm.dgs/humanitarian_aid/index_en.htm .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΟΙ Μ.Κ.Ο. ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το φαινόμενο της συμμετοχής σε σωματεία, ενώσεις, συλλόγους στην Ελλάδα γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη και στο παρελθόν. Παρ' όλα αυτά θεωρείται ότι η ανάπτυξη των Μ.Κ.Ο. στην Ελλάδα αποτελεί καινούργιο φαινόμενο. Η αιτία σχετίζεται με τέσσερις ιδιαιτερότητες:

- τη μεγάλη αύξηση του αριθμού τους,
- την εκτεταμένη αυτονομία τους από τα κόμματα (που ήταν σχεδόν άγνωστη έως τη δεκαετία του '80),
- τη συνύπαρξή τους και -συχνά- τη συνευθύνη τους, μαζί με το κράτος και το δημόσιο, στο νέο, διευρυμένο «δημόσιο χώρο»,
- τη σχετικά πολύ πρόσφατη υπέρβαση του τοπικού τους χαρακτήρα και την αναπτυσσόμενη εκτεταμένη διεθνή δικτύω-

σή τους, καθώς και με τις άμεσες αναφορές-διασυνδέσεις τους, μέσω αυτών των δικτύων, με διεθνείς οργανισμούς.²⁶

α. Η έννοια των Μ.Κ.Ο. στην Ελλάδα

Η έννοια των Μ.Κ.Ο. δεν έχει προσδιορισθεί νομικά ή διοικητικά αλλά έχει διαμορφωθεί πολιτικά και στην πράξη. Καμία νομική ρύθμιση ή διοικητική απόφαση που να θέτει προϋποθέσεις δεν υφίσταται²⁷ και καμία δημόσια αρχή δεν έχει καταρτίσει -έστω και με πολιτικά κριτήρια- συνολικό κατάλογο των υφιστάμενων Μ.Κ.Ο. (κάτι που θα έδινε έστω και έμμεσα απάντηση στο πρόβλημα).

Πρωτοβουλία για νομική ρύθμιση δεν έχει ληφθεί παρά το γεγονός ότι ένα τέτοιο αίτημα προωθήθηκε από την «Εθνική Επιτροπή για το Έτος του Εθελοντή το 2001», η

---

26. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα από το 1999 αποτελεί μέλος της Επιτροπής Αναπτυξιακής βοήθειας [Development Assistant Committee (DAC)] του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ), γεγονός που την κατέστησε επισήμως από λήπτρια σε δότρια χώρα αναπτυξιακής βοήθειας και οδήγησε:

- στην υποχρεωτική διάθεση του 0,2% του ΑΕΠ (μέχρι το 2006 οπότε και αυξάνεται το ποσοστό) σε δράσεις αναπτυξιακής ενίσχυσης των αναπτυσσόμενων χωρών,
- στη δημιουργία της ΥΔΑΣ (Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας, Ν. 2731/99), αρμόδιου φορέα για τον έλεγχο και συντονισμό των συγκεκριμένων δράσεων, μεγάλο μέρος των οποίων υλοποιούνται μέσω των μη κυβερνητικών Οργανώσεων.

Ο ιδιαίτερος αυτός ρόλος των Μ.Κ.Ο. οδήγησε σε περαιτέρω ανάπτυξή τους, αύξησε την αναγνωρισιμότητα του όρου Μ.Κ.Ο. και δημιούργησε μια επίσημη σχέση συνεργασίας των Μ.Κ.Ο. με το Κράτος στο πλαίσιο της διεθνούς πολιτικής, αποτελώντας παράλληλα την αφετηρία μιας μεγάλης συζήτησης στα ΜΜΕ που αφορά σειρά ζητημάτων: το μέγεθος των κονδυλίων που διατίθενται στις Μ.Κ.Ο. και διοχετεύονται μέσω αυτών, το διαχειριστικό έλεγχο αυτών των κονδυλίων καθώς και τα κίνητρα των οργανώσεων όπως και τους εσωτερικούς μηχανισμούς ελέγχου που αυτές διαθέτουν (ή όχι) προκειμένου να μην αποτελούν «διπλωματικά εργαλεία» του Κράτους.

27. Πρέπει να σημειωθεί πως ούτε οι επιστημονικές ή οι πολιτικές απόψεις συγκλίνουν για το θέμα αυτό.

οποία επεξεργάστηκε σχετικό σχέδιο νόμου.

Σε διοικητικό επίπεδο, κανένα Υπουργείο δεν έχει δώσει ορισμό. Ακόμα και Υπουργεία που συνεργάζονται στενά με τις Μ.Κ.Ο., λ.χ. Εξωτερικών, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Παιδείας (Νέα Γενιά), Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ΥΠΕΧΩΔΕ, Πολιτισμού, δεν έχουν ορίσει τι σημαίνει γι' αυτά Μ.Κ.Ο. Ακόμα και στις περιπτώσεις προωθημένης συνεργασίας, υφίσταται μεν νομικό πλαίσιο για τη συνεργασία και προβλέπεται Μητρώο για την εγγραφή τους, αλλά όχι ορισμός (Υπουργείο Εξωτερικών, περίπτωση της Υπηρεσίας Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας, Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, με το Τμήμα Εθελοντισμού και ΕΣΔΔΑ, με την Γ.Γ. Πολιτικής Προστασίας). Σε αυτές τις περιπτώσεις ο προσδιορισμός τους γίνεται κυρίως στη βάση τεχνικών χαρακτηριστικών, που αποτελούν προϋποθέσεις για την υλοποίηση των στόχων τους και όχι ορισμό.²⁸

Η νομική μορφή των Μ.Κ.Ο. ποικίλει. Κάθε σωματείο, αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία, σύλλογος ειδικού σκοπού, αστικός συνεταιρισμός, ίδρυμα κ.λπ., μπορεί να ορίζεται ως Μ.Κ.Ο. Το μεν απαιτούμενο «μη κρατικό-μη κυβερνητικό» χαρακτηριστικό είναι κατοχυρωμένο, αφού κανένα από αυτά τα νομικά πρόσωπα δεν ελέγχεται τυπικά από

το κράτος. Το δε «μη κερδοσκοπικό» επίσης, αφού η σχετική πρόβλεψη του Αστικού Κώδικα περιορίζεται στην υποχρέωση της «μη διανομής μερίσματος» (κάτι που όλες εκπληρούν).

Σε τελική ανάλυση, είναι σαφές ότι ο όρος μη κρατικές οργανώσεις στην Ελλάδα, περιλαμβάνει κάθε συλλογική έκφραση μη ελεγχόμενη και οργανωμένη από το κράτος που έχει μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα.

Στο χώρο αυτό εντάσσονται ανθρωπιστικές, αλλά και οικολογικές οργανώσεις, αθλητικοί, αλλά και πολιτιστικοί σύλλογοι, τοπικοί, αλλά και καλλιτεχνικοί, ειρηνιστικοί και διακρατικής φιλίας, θρησκευτικοί, αλλά και ειδικών συμφερόντων, μεταναστών και αντιρατσιστικοί.

β. Η έκταση του φαινομένου

Η παρουσία των Μ.Κ.Ο., έτσι τουλάχιστον όπως τις ξέρουμε στη σύγχρονη εποχή, θεωρείται ότι άρχισε τη δεκαετία του '80. Ο σημερινός αριθμός τους δεν είναι γνωστός παρ' όλο που έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες καταγραφής τους. Πρόκειται για επιστημονικές έρευνες - καταγραφές για τις Μ.Κ.Ο. ορισμένου κλάδου. Στο χώρο της κοινωνικής αλληλεγγύης έχουν καταγραφεί από ερευνητική πηγή²⁹ περίπου 1.000 οργανώσεις, ενώ από άλλη πηγή έχουν καταγραφεί στον παρεμφερή χώρο της κοινωνικής

28. Δίχρονη παρουσία και αναγραφή ως στόχου στο καταστατικό της Μ.Κ.Ο. της «αναπτυξιακής και ανθρωπιστικής βοήθειας στο εξωτερικό», ζητάει το πρώτο, καταστατική πρόθεση δράσης στον τομέα της «κοινωνικής φροντίδας», το δεύτερο.

29. Έρευνα για την καταγραφή των εθελοντικών Μ.Κ.Ο. στο πλαίσιο του προγράμματος Volmend / Όλγα Στασινοπούλου, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 1997.

30. «Εθελοντικές Οργανώσεις Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας», έρευνα της Ειρήνης Παναγιωτίδου, με ανάθεση από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Βλ. Περιοδικό «Κοινωνία Πολιτών», της Ένωσης Πολιτών για την Παρέμβαση, τεύχος 3/2000.

φροντίδας περίπου 3.500 οργανώσεις.³⁰ Το ΕΚΚΕ έχει καταγράψει στο χώρο της προστασίας του περιβάλλοντος 500 περίπου οργανώσεις. Από πλευράς Υπουργείου Εξωτερικών έχουν καταγραφεί πολλές χιλιάδες οργανώσεις που αναπτύσσουν διεθνείς δράσεις.

Αξίζει να αναφερθεί, ότι σε αντίθεση με αυτές, σε αποτυχία οδηγήθηκαν οι εγγραφές στα τρία υφιστάμενα κρατικά Μητρώα. Εκεί, δηλαδή, που κλήθηκαν οι ίδιες οι Μ.Κ.Ο. να εγγραφούν για να συμμετάσχουν σε κοινά προγράμματα. Στο Υπ. Εξωτερικών υπήρξαν μόνο 300 εγγραφές. Στη Γ.Γ. Πολιτικής Προστασίας μόνο 100, ενώ στο Υπ. Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ίσως ξεπέρασαν τις 400. Η τελευταία περίπτωση αναδεικνύει και τις δυσκολίες της καταγραφής των Μ.Κ.Ο. Το εν λόγω Υπουργείο Υγείας επέλεξε ως λύση τη χρησιμοποίηση των Νομαρχιών και ανέθεσε σε αυτές την προσέγγιση των οργανώσεων κάθε νομού. Έθεσε και κίνητρα (ανάθεση προγραμμάτων). Παρ' όλα αυτά η συγκομιδή ήταν πενιχρή και κυρίως παραμορφωτική. Καθιερωμένες στην κοινωνική συνείδηση οργανώσεις δεν θέλησαν να καταγραφούν. Αντίθετα, υπάρχουν ενδείξεις ότι άτομα με κίνητρα που πόρρω απέχουν από τις προδιαγραφές του εθελοντισμού δημιούργησαν σε ελάχιστο χρόνο «αστικές μη κερδοσκοπικές οργανώσεις» για να εκμεταλλευτούν τις προοπτικές που θεώρησαν ότι διανοίγονται με την καταγραφή τους.

Ο απολογισμός, σε όλες τις περιπτώσεις των Υπουργείων, είναι τόσο πενιχρός, ώστε και οι ίδιες οι υπηρεσίες τους προσφεύγουν σε ανεπίσημες ερευνητικές καταγραφές για να διαπιστώσουν τον πραγματικό αριθμό των ελληνικών Μ.Κ.Ο.

Στην πραγματικότητα, έρευνα για την καταγραφή του συνόλου των Μ.Κ.Ο., δεν έχει γίνει. Ωστόσο, ο αριθμός τους θα πρέπει να ανέρχεται σε μερικές δεκάδες χιλιάδες.

γ. Η πολιτική επιρροή των Μ.Κ.Ο.

Η πολιτική ιδιαιτερότητα των Μ.Κ.Ο. δεν μπορεί να γίνει κατανοητή με παραδοσιακές μεθόδους προσέγγισης του πολιτικού. Στην πραγματικότητα οι ελληνικές Μ.Κ.Ο., ούτως ή άλλως, αποτελούν πλέον «πολιτικά υποκείμενα» και συνδιαμορφώνουν τις εξελίξεις.

Ο βαθμός πολιτικής επιρροής τους είναι δύσκολο να μετρηθεί και αυτό οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στις ιδιαιτερότητές τους. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι α) δεν επιδιώκουν συχνά το στοιχείο της μαζικότητας και σε ένα βαθμό μπορεί να μην τη χρειάζονται, β) δεν επιθυμούν να εκληφθεί ότι μετέχουν στο παραδοσιακό πολιτικό γίγνεσθαι και δεν διεκδικούν την «εξουσία», δεδομένου ότι στόχος τους είναι η άσκηση επιρροής στην εξουσία και όχι η ίδια η εξουσία, γ) επικεντρώνονται σε ένα κυρίως θέμα και έτσι η επιρροή τους συχνά εξαρτάται από την ισχύ αντίρροπων δυνάμεων στο συγκεκριμένο αυτό θέμα.

Ανεξάρτητα όμως από αυτές τις παρατηρήσεις, η πολιτική σημασία των μη κρατικών υποκειμένων είναι ήδη σημαντική και αυξάνει συνεχώς.

- Σημαντικός αριθμός νομοσχεδίων φτάνουν στο Κοινοβούλιο με πρόβλεψη ειδικών ρόλων για Μ.Κ.Ο.
- Σε ένα μεγάλο αριθμό οργάνων κοινωνικής διαβούλευσης (υπουργείων, νομαρ-

χιών, δήμων κ.λπ.), συμμετέχουν ήδη τέτοιες οργανώσεις.

- Ακόμα και μικρές ή καινούριες Μ.Κ.Ο., μέσω της δικτύωσής τους, διαθέτουν ενδιαφέρουσες απόψεις και σπάνια τεχνογνωσία για ειδικά θέματα στα οποία οι επίσημοι φορείς της πολιτείας υστερούν.
- Η επιρροή των ΜΚΟ στις τοπικές κοινωνίες ή στους τομείς που δραστηριοποιούνται είναι πολύ μεγάλη. Με τις καινούριες μορφές δράσης τους -συχνά- κινητοποιούν περισσότερους πολίτες από ό,τι κόμματα και συνδικαλιστικοί φορείς.
- Ιδιαίτερη σημασία έχουν αποκτήσει τα τελευταία χρόνια οι Μ.Κ.Ο. οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας. Η διευρυνόμενη ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης στα προβλήματα των αναπτυσσόμενων χωρών και η αύξηση της κοινοτικής

χρηματοδοτικής ροής που διοχετεύεται στις χώρες αυτές μέσω των Μ.Κ.Ο. έχει αναβαθμίσει το ρόλο των οργανώσεων αυτών αλλά ταυτόχρονα έχει αναδείξει και τις αδυναμίες που υπάρχουν στον τομέα αυτό, ιδιαίτερα σε ζητήματα διαφάνειας. Φυσικά, οι αδυναμίες αυτές δεν αφορούν το σύνολο των Μ.Κ.Ο. ούτε το σύνολο της δράσης τους. Η Ο.Κ.Ε. εγκαίρως είχε επισημάνει την ανάγκη δημιουργίας ενός συστήματος αξιολόγησης, εποπτείας και ελέγχου των οργανώσεων αυτών στο βαθμό που διαχειρίζονται δημόσιο χρήμα και η δράση τους άπτεται και των διεθνών σχέσεων της χώρας μας.³¹ Οι επισημάνσεις εκείνες διατηρούν την αξία και την επικαιρότητά τους και σήμερα, έξι χρόνια μετά. Η αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων θα συμβάλει στην περαιτέρω αύξηση της επιρροής και του κύρους των οργανώσεων αυτών με ευεργετικά αποτελέσματα για τους σκοπούς που υπηρετούν.

---

31. Βλ. Γνώμη υπ' αριθμ. 25 «Εθνική Πολιτική Αναπτυξιακής Συνεργασίας – Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις» (Ιανουάριος 1999).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΟΙ Μ.Κ.Ο. ΚΑΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ³²

Ήδη από την Εισαγωγή της Γνώμης, έχει τονισθεί ότι σκοπός της Ο.Κ.Ε. είναι να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο μέσα από το οποίο θα μπορεί να διεξαχθεί θεσμοποιημένος δημόσιος διάλογος των λεγόμενων κοινωνικών εταίρων με τις Μ.Κ.Ο., ένας διάλογος που θα έχει τα στοιχεία της συνέχειας και της διαφάνειας.

Στη θεσμοποιημένη αυτή μορφή διαλόγου θα πρέπει να δοθεί η δυνατότητα συμμετοχής σε μεγάλο αριθμό οργανώσεων χωρίς αυθαίρετους αποκλεισμούς. Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι μετέχουσες Μ.Κ.Ο. θα πρέπει να συγκεντρώνουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά, τα οποία βεβαίως θα εξετάζονται με ένα πρακτικό και ευρύτερα πολιτικό πνεύμα και όχι ως κάποιοι νομικοί κανόνες:

- α. Να είναι πράγματι εθελοντικές. Με άλλα λόγια, να μην υπάρχει κάποιο στοιχείο υποχρεωτικότητας στη συμμετοχή ούτε κάποιο οικονομικό κίνητρο για την προσέλκυση μελών.
- β. Να χαρακτηρίζονται από τη δημοκρατική νομιμοποίηση, δηλαδή να μπορούν να μετέχουν σε αυτή όποιοι πολίτες θέλουν εφ' όσον συμμερίζονται το σκοπό για τον οποίο έχει συσταθεί η οργάνωση και αποδέχονται το καταστατικό της. Κατ' ελάχιστον, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι δεν θα αποκλείονται άτομα για λόγους που άμεσα ή έμμεσα συνδέονται με τις πολιτικές ή θρησκευτικές τους τοποθετήσεις, την εθνική ή φυλετική τους καταγωγή, την

κοινωνική προέλευση ή την οικονομική δυνατότητα.

- γ. Να έχουν θεσμική ανεξαρτησία σε σχέση με την πολιτική εξουσία και τα κόμματα καθώς και κερδοσκοπικούς οργανισμούς.
- δ. Να έχουν, αποδεδειγμένα, δράση υπέρ κοινωφελών σκοπών όπως η προστασία του περιβάλλοντος, η προαγωγή του πολιτισμού, η καταπολέμηση της φτώχειας και των ασθενειών, η προστασία των καταναλωτών, η αρωγή σε θύματα αντικοινωνικής/παράνομης συμπεριφοράς ή πληθυσμιακές ομάδες με ιδιαίτερα προβλήματα κ.λπ.

Το πρώτο βήμα της Ο.Κ.Ε. προς την κατεύθυνση μιας μορφής διαλόγου της με τις Μ.Κ.Ο. θα είναι η δημιουργία ενός Δικτύου σύνδεσης με μεγάλες και αντιπροσωπευτικές ανά βασικό τομέα οργανώσεις (περιβάλλον, κοινωνική πρόνοια, διεθνής αλληλεγγύη κ.λπ.). Συντονιστικό έργο στη λειτουργία αυτού του Δικτύου θα ασκεί μία Επιτροπή στην οποία θα εκπροσωπούνται αφ' ενός οι τρεις ομάδες της Ο.Κ.Ε. και αφ' ετέρου μία ή δύο μεγάλες οργανώσεις ανά τομέα. Το Δίκτυο αυτό θα συνδέεται και με επιστημονικά ινστιτούτα και ερευνητικά κέντρα Πανεπιστημίων και εν γένει ακαδημαϊκών ιδρυμάτων με αντικείμενο συναφές προς αυτό των ανά τομέα Μ.Κ.Ο., έτσι ώστε να παρέχεται η αναγκαία ερευνητική και εν γένει επιστημονική στήριξη στο έργο του. Για την οργάνωση αυτού του Δικτύου, η Ο.Κ.Ε. θα ζητήσει από την Πολιτεία να παρασχεθούν οι αναγκαίοι πόροι

32. Για μία καταγραφή της εξέλιξης ευρύτερα του κοινωνικού διαλόγου στη χώρα μας, βλ. Γνώμη της Ο.Κ.Ε. υπ' αριθμ. 86 «Ο κοινωνικός διάλογος στην Ελλάδα: αποτίμηση-τάσεις-προοπτικές» (Δεκέμβριος 2002).

ώστε να αποκτηθεί το αναγκαίο στελεχιακό δυναμικό και υλικο-τεχνική υποδομή προκειμένου να προχωρήσει άμεσα και αποτελεσματικά στο έργο της. Εξάλλου, ήδη με το ν. 3304/2005,³³ ανατέθηκε από την Πολιτεία στην Ο.Κ.Ε. η σύνταξη ετήσιας έκθεσης για την εφαρμογή της νομοθεσίας για τις διακρίσεις, η οποία θα υποβάλλεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η δημιουργία αυτού του Δικτύου θα βοηθήσει σημαντικά στην υλοποίηση αυτού του ρόλου.

Άμεσο μέλημα αυτής της ομάδας έργου θα είναι η καταγραφή όσων οργανώσεων θελήσουν να συνδεθούν με την Ο.Κ.Ε. και να ενταχθούν στις διαδικασίες του διαλόγου μαζί της. Θα δημιουργηθεί μια τράπεζα δεδομένων μέσα στην οποία θα είναι δυνατή η ανά θεματικό τομέα και περιφέρεια καταγραφή των οργανώσεων αυτών, της διοίκησής τους και των προσώπων επαφής με αυτές.

Παράλληλα με τη δημιουργία αυτού του δικτύου διασύνδεσης με την Ο.Κ.Ε., η τελευταία θα αρχίσει να συνεργάζεται έμπρακτα με τις οργανώσεις αυτές κατά τη διαδικασία έκδοσης των Γνωμών. Συγκεκριμένα:

- αξιοποιώντας τις δυνατότητες που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία, θα ενημερώνει τις εντασσόμενες Μ.Κ.Ο. για την αποστολή στην Ο.Κ.Ε. Σχεδίων Νόμων για γνωμοδότηση, καθώς και για τις Γνώμες πρωτοβουλίας που αποφασίζει να εκδώσει και αντίστοιχα θα ενημερώνεται από τις Μ.Κ.Ο. για τις απόψεις τους επί των θεμάτων αυτών

- παράλληλα, η Ο.Κ.Ε. θα αναλάβει τη διεξαγωγή, σε περιοδικά χρονικά διαστήματα, δημόσιων συζητήσεων με Μ.Κ.Ο. μιας θεματικής κατηγορίας (και αντίστοιχους κρατικούς φορείς) με σκοπό την ανάδειξη των προβλημάτων και των προοπτικών που υπάρχουν στην εθελοντική δράση των πολιτών στον εκάστοτε επιλεγόμενο τομέα και την εξαγωγή συμπερασμάτων για τη μελλοντική δράση.

Τέλος, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι στην πορεία αυτή για την αναβάθμιση των σχέσεων των Μ.Κ.Ο. με την κοινωνία και το κράτος, θα συμβάλει και η ενσωμάτωση στο Σύνταγμα μιας αναφοράς στις Μ.Κ.Ο. και το ρόλο τους στο πλαίσιο της δημοκρατίας. Δεν στερείται άλλωστε σημασίας το γεγονός ότι και στο Σχέδιο Συντάγματος της Ευρώπης περιλήφθηκε διάταξη με ειδική αναφορά στο ρόλο των Μ.Κ.Ο., διάταξη η οποία αφ' ενός αποτυπώνει τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει ήδη στον τομέα αυτό και αφ' ετέρου μπορεί να δώσει περαιτέρω ώθηση στις σχετικές εξελίξεις. Η Ο.Κ.Ε. αντιλαμβάνεται ότι οι συνταγματικές διατάξεις από μόνες τους δεν αρκούν για να αναβαθμίσουν τους κοινωνικούς θεσμούς, αλλά στο βαθμό που αυτή η συνταγματική εξέλιξη θα συνδυασθεί με τις ανωτέρω προσπάθειες αναβάθμισης των Μ.Κ.Ο., καθώς επίσης και με την ψήφιση ενός εκτελεστικού νόμου που θα ρυθμίζει τις σχέσεις των Μ.Κ.Ο. με το Κράτος και τον θεσμικό κοινωνικό διάλογο με τρόπο που θα εξασφαλίζει διαφάνεια και αποτελεσματικότητα χωρίς αποκλεισμούς, εκτιμάται ότι θα ανατροφοδοτήσει και θα ενισχύσει τη δυναμική τους και τη δημιουργική τους ένταξη στο πολιτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι.

33. Βλ. Γνώμη Ο.Κ.Ε. υπ' αριθμ. 100 «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού» (Δεκέμβριος 2003).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ, ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ Μ.Κ.Ο.

Η μεγάλη ροή των χρηματοδοτήσεων έχει καταστήσει αναπόφευκτο τον από μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έλεγχο του τρόπου διαχείρισης από τις Μ.Κ.Ο. των κονδυλίων που χορηγούνται από αυτήν.

Η Επιτροπή δεν έχει το δικαίωμα να παρακολουθεί ούτε να παρεμβαίνει στην εσωτερική διαχείριση των Μ.Κ.Ο.³⁴ Από την άλλη όμως μεριά, οι Μ.Κ.Ο. οφείλουν να αποδείξουν ότι διαθέτουν εμπειρογνωμοσύνη, συστήματα διαχείρισης και εσωτερικά συστήματα ελέγχου της ποιότητας, τα οποία προσφέρονται για την εργασία που αναλαμβάνουν εξ ονόματος της Επιτροπής.

Οι αρχές και οι διαδικασίες χορήγησης και καταβολής των κοινοτικών επιχορηγήσεων (όλων των τύπων) υπόκεινται στο Δημοσιονομικό Κανονισμό³⁵ (ΔΚ) και στους τρό-

πους εκτέλεσής του³⁶. Ο ΔΚ δεν προβλέπει ειδικές προϋποθέσεις για τις Μ.Κ.Ο. έτσι ώστε να μην αντιμετωπίζονται διαφορετικά από άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Από την πλευρά τους, οι Μ.Κ.Ο. πρέπει να τηρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας και καταλληλότητας που εφαρμόζονται στο σύνολο των δικαιούχων, όπως αυτά προβλέπονται στα άρθρα 114 και 115 του ΔΚ (αριθ.1605/2002)³⁷.

Επίσης, σύμφωνα με τα άρθρα 93 και 94 του ΔΚ (αριθ.1605/2002) οι αιτούντες Μ.Κ.Ο. οφείλουν να βεβαιώνουν υπεύθυνα ότι δεν εμπίπτουν σε καμία από τις περιπτώσεις που προβλέπουν τα άρθρα αυτά³⁸.

Με βάση το ΔΚ, στα κριτήρια επιλεξιμότητας λαμβάνεται υπόψη η «ηθική ακεραιό-

-
34. Το Συμβούλιο στο ψήφισμά του της 27.5.1991 για τη συνεργασία με τους Μ.Κ.Ο. υπογραμμίζει τη σπουδαιότητα της αυτόνομης λειτουργίας και της ανεξαρτησίας των Μ.Κ.Ο.
  35. Κανονισμός (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου (L 248 της 16.9.2002) για τη θέσπιση του δημοσιονομικού κανονισμού που εφαρμόζεται στο γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
  36. Κανονισμός (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 2342/2002 της Επιτροπής (L 357 της 31.12.2002) για τη θέσπιση των κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου για τη θέσπιση του δημοσιονομικού κανονισμού που εφαρμόζεται στο γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
  37. Άρθρα 114 και 115 (Τίτλος VI «Επιδότησεις» / Κεφάλαιο 3 – Διαδικασία χορήγησης)
Άρθρο 114: Επιλέξιμες είναι οι αιτήσεις επιδότησης που υποβάλλονται από νομικά πρόσωπα και κατ' εξαίρεση προβλέπεται η χορήγηση επιδοτήσεων σε φυσικά πρόσωπα. Επίσης, αποκλείονται οι αιτούντες που εμπίπτουν σε μία από τις καταστάσεις των άρθρων 93 και 94 (βλ. υποσημείωση αρ.7).
Άρθρο 115: Τα κριτήρια επιλογής επιτρέπουν την αξιολόγηση του αιτούντος κα τα κριτήρια απονομής, που προαναγγέλλονται στην πρόσκληση υποβολής προτάσεων, επιτρέπουν την αξιολόγηση των υποβληθεισών προτάσεων.
  38. Τα κωλύματα αφορούν στη διάπραξη ποινικών αδικημάτων, τη μη εκπλήρωση ασφαλιστικών και φορολογικών υποχρεώσεων κ.ά.

τητα» της οργάνωσης (Άρθρο 93 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου) και η υποχρέωση υποβολής έκθεσης εξωτερικού λογιστικού ελέγχου που έχει συνταχθεί από ανεξάρτητο φορέα (Άρθρο 173 παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2342/2002 της Επιτροπής). Απαιτούμενη προϋπόθεση αποτελεί, επίσης, η αποδεδειγμένη προσήλωση σε έναν κώδικα συμπεριφοράς στον οποίο αναφέρονται οι αρχές της ουδετερότητας, αμεροληψίας και ανεξαρτησίας όσον αφορά στην παράδοση της ενίσχυσης. Στα κριτήρια καταλληλότητας λαμβάνονται υπόψη τα πληροφοριακά στοιχεία για την τεκμηρίωση της χρηματοδοτικής, οικονομικής, τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας της Μ.Κ.Ο. (παράγραφος 5 του άρθρου 135 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2342/2002 της Επιτροπής).

Πέραν των δύο προαναφερόμενων κανονισμών (αρ. 1605/2002 του Συμβουλίου και 2342/2002 της Επιτροπής), ανάλογα με τη θεματική δράση της χρηματοδότησης εφαρμόζεται και ο εκάστοτε κανονισμός που τη διέπει (όπως για την ανθρωπιστική

βοήθεια εφαρμόζεται πέραν του Δημοσιονομικού Κανονισμού (ΔΚ) και των εφαρμογών του και ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1257/96 του Συμβουλίου).

Το ποσό της επιδότησης καθίσταται οριστικό μόνο μετά την αποδοχή των εκθέσεων και των τελικών λογαριασμών από το όργανο, με την επιφύλαξη μεταγενέστερων ελέγχων πραγματοποιούμενων από το όργανο. Εάν η Μ.Κ.Ο. δεν τηρήσει τις νόμιμες και συμβατικές υποχρεώσεις της, η επιδότηση αναστέλλεται και μειώνεται ή καταργείται στις περιπτώσεις που προβλέπονται στους κανόνες εφαρμογής, αφού δοθεί στο δικαιούχο η δυνατότητα να υποβάλει παρατηρήσεις του (άρθρο 119 του κανονισμού αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου).

Ο Δημοσιονομικός Κανονισμός επιτάσσει εξίσου την υποχρεωτική ετήσια δημοσίευση όλων των επιχορηγήσεων που έγιναν στη διάρκεια ενός οικονομικού έτους, δημοσιοποιώντας το όνομα και τη διεύθυνση των δικαιούχων καθώς και το ποσό της επιχορήγησής τους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Π
ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΑΦΗΣ ΜΕ Μ.Κ.Ο. ΔΙΑΦΟΡΩΝ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

1. FOOD AND AGRICULTURAL ORGANIZATION (FAO)

Ms. Nora McKeon
Office for External Relations
Viale delle Terme di Caracalla
I-00100 Rome, Italy
Tel: (+39-06) 5705 1
Fax: (+39-06) 5705 3152
Email: nora.mckeon@fao.org
Website: www.fao.org

2. HUMAN SETTLEMENTS

Ms. Marni Rosen
NGO Section, Office of Programme
Coordination,
P.O. Box 30030
Nairobi, Kenya
Tel: (+254-2) 621 234
Fax: (+254-2) 624-266
Email: ngounit@unchs.org
Website: www.unchs.org

Mr. Pietro Garau
New York Liaison Office
Room DC2-0950
Two United Nations Plaza
New York, NY 10017
Tel: (212) 963-4200
Fax: (212) 963-8721
Email: garau@un.org

3. INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY-IAEA

Ms. Tracy C. Brown
1 United Nations Plaza

Room DC1-1155
New York, NY 10017
Tel: (212) 963-6011
Fax: (212) 751-4117
E-mail: brown@un.org
Website: www.iaea.org

4. INTERNATIONAL FUND FOR AGRICULTURAL DEVELOPMENT (IFAD)

Ms. Maria Teresa Rubin de Cervin
External Relations Division
107, Via del Serafico
00142 Rome, Italy
Tel: (+39-06) 54591
Fax: (+39-06) 504 3463
Email: ifad@ifad.org
Website: www.ifad.org

5. INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (ILO)

Mrs. Maria Ducci, Chief
Office for Inter-Organization Relations
4, route des Morillons
CH-1211 Geneva 22, Switzerland
Tel: (+41-22) 799 7148
Fax: (+41-22) 799 7289
Email: ilo@ilo.org
Website: www.ilo.org

6. NON-GOVERNMENTAL LIAISON SERVICE (NGLS)

Ms. Barbara Adams
1 UN Plaza, Room DC1-1106
New York, NY 10017
Tel: (212) 963-3125

Fax: (212) 963-8712
E-mail: ngls@un.org
Website: ngls.tad.ch

7. PAN AMERICAN HEALTH ORGANIZATION (PAHO)

Dr. Irene Klinger, Chief
Office of External Relations
525 23rd Street, NW
Washington, DC 20037-2895
Tel: (202) 974-3194
Fax: (202) 974-3607
E-mail: klingeri@paho.org
Website: www.paho.org

8. UN DEVELOPMENT PROGRAMME (UNDP)

Ms. Caitlin Wiesen
NGO Section, DC1-2058
United Nations
New York, NY 10017
Tel: (212) 906-5906
Fax: (212) 906-5313
E-mail: caitlinwiesen@undp.org

Ms. Hilda Paqui, Chief
NGO Constituency Relations Branch
Room DC1-1920, United Nations
New York, NY 10017
Tel: (212) 906-5305
Fax: (212) 906-5364
Email: hilda.paqui@undp.org
Website: www.undp.org/csopp/CSO

9. UN ENVIRONMENT PROGRAMME (UNEP)

Mr. Tore Brevik, Chief
Communication and Public Information,
United Nations Avenue, Gigiri, P.O. Box
30552
Nairobi, Kenya
Tel: (25-42) 62-3292

Fax: (25-42) 62-3127
E-mail: tore.brevik@unep.org
Website: www.unep.org

Ms. Fabienne Pascale Fon Sing
NGO Focal Point,
Regional Office for North America, 2 UN
Plaza
Room DC2-0822B
New York, NY 10017
Tel: (212) 963-8136
Fax: (212) 963-7341
Email: ffs@nyo.unep.org
Website: www.unep.org

10. UN EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANIZATION (UNESCO)

Mr. Michael Millward
Section of NGO Relations Office
UNESCO House
7, place de Fontenoy
F75302 Paris 07SP, France
Tel: (331) 4568-1731
Fax: (331) 4567-1690
Email: m.millward@unesco.org
Website: www.unesco.org

Mr. Andrew Radolf
UNESCO Liaison Office
2 UN Plaza, Room DC2-0902
New York, NY 10017
Tel: (212) 963-5978
Fax: (212) 963-8014
Email: uhnyo@unesco.org

11. UN POPULATION FUND (UNFPA)

Ms. Diana Lee Langston
Senior Technical Officer and Manager,
NGO Theme Group, Room DN-1726
220 East 42nd Street
New York, NY 10017
Tel: (212) 297-5143

Fax: (212) 297-4915
E-mail: langston@unfpa.org
Website: www.unfpa.org

**12. UNITED NATIONS HIGH
COMMISSIONER FOR REFUGEES
(UNHCR)**

Ms. Maureen Connolly
NGO Coordinator, Division of External
Relations, CP 2500
CH-1211 Geneva 2, Switzerland
Tel: (+41-22) 739 8985
Fax: (+41-22) 739 7302
Email: hqpi00@unhcr.ch
Website: www.unhcr.ch

13. UNICEF

Ms. Katharina Borchardt
Gender and Programme Partnership
Section, Programme Division
UNICEF House, H-850
New York, NY 10017
Tel: (212) 824-6381
Fax: (212) 824-6466
E-mail: kborchardt@unicef.org
Website: www.unicef.org

**14. UN DEVELOPMENT FUND FOR
WOMEN (UNIFEM)**

Ms. Joanne Sandler
Organizational Learning and Resources
Development (OLRD)
304 East 45th St., FF-1636
New York, NY 10017
Tel: (212) 906-6643
Fax: (212) 906-6705
Email: joannesandler@undp.org
Website: www.unifem.undp.org/

**15. UN INTERNATIONAL DRUG
CONTROL PROGRAMME (UNDCP)**

Mr. Smart Eze
NGOs and Civil Society
Vienna International Centre
P.O. Box 500, A-1400 Vienna, Austria
Tel: (43-1) 26060 0
Fax: (43-1) 26060 5866
E-mail: smart.eze@odccp.org
Web site: www.odccp.org

Mr. Vincent McClean
Representative, New York Office
DC1-0618, United Nations
New York, NY 10017
Tel: (212) 963-5631
Fax: (212) 963-4185
Email: mcclean@un.org

16. WORLD FOOD PROGRAMME (WFP)

Strategy and Policy Division
Via Cesare Guilio Viola, 68
Parco de Medici, Rome 00148, Italy
Tel: (+39-06) 6513 1
Fax: (+39-06) 6590632/637
Email: wfpinfo@wfp.org
Website: www.wfp.org

**17. WORLD HEALTH ORGANIZATION
(WHO)**

Ms. J. Matsumoto
Inter-Agency Affairs Division
20, avenue Appia
CH-1211 Geneva 27, Switzerland
Tel: (41-22) 791-2790
Fax: (41-22) 791-0746
E-mail: matsumotoj@who.ch
Website: www.who.int

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.
Νικόλαος Αναλυτής

Στην Ολομέλεια της 19ης Σεπτεμβρίου 2005 παρέστησαν τα κάτωθι Μέλη
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Αναλυτής Νικόλαος

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Κεφάλας Χαράλαμπος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Πολίτης Δημήτρης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λιόλιος Νικόλαος
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Α' ΟΜΑΔΑ

Αλέπης Μιχάλης
Πρόεδρος Δ.Σ. Σ.Α.Τ.Ε.
Αντζινάς Νικόλαος
Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
Ντουτούμης Γεώργιος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Ασημακόπουλου Δημητρίου
Προέδρου Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
Γκοτσόπουλος Χρήστος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.
Ζαχαρέλης Σταύρος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
Κουμάντου Ρένα
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Β.
Κουτσοβίτου Αναστασία
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Β.
Μητρογιαννοπούλου Δήμητρα
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Β.
Ρερρές Κυριάκος
Γενικός Διευθυντής Π.Ο.Ξ.
Σκορίνης Νικόλαος
Γενικός Γραμματέας Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
Στεφάνου Ιωάννης
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Β.
Τσατήρης Γεώργιος
Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
Χαντζαρίδης Κωνσταντίνος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Β' ΟΜΑΔΑ

Αυγητίδης Ελευθέριος
Γ.Σ.Ε.Ε.
Βουλγαράκης Δημήτριος
Γ.Σ.Ε.Ε.
Μπούρχας Κωνσταντίνος
Γ.Σ.Ε.Ε.
Ηλιόπουλος Ηλίας
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
Κουτσιμπογιώργος Γεώργιος
Γ.Σ.Ε.Ε.
Κωνσταντινίδης Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.
Λαιμός Στέφανος
Γ.Σ.Ε.Ε.
Ξενάκης Βασίλειος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
Παπαντωνίου Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
Αποστολόπουλος Αναστάσιος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
Πεπόνης Εμμανουήλ
Γ.Σ.Ε.Ε.
Πλευράκης Μιχάλης
Γ.Σ.Ε.Ε.
Μπάρλος Αλέξανδρος
Γ.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Πολυζωγόπουλου Χρήστου
Προέδρου Γ.Σ.Ε.Ε.
Τούσης Αθανάσιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Γ' ΟΜΑΔΑ

Γιαννόπουλος Παρασκευάς
Πρόεδρος Ο.Ε.Ε.
Καφύρας Χαράλαμπος
Μέλος Γ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.
σε αναπλήρωση του
Καραμίχα Τζανέτου
Προέδρου Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.
Κουκουλάκης Ζαχαρίας
Μέλος Δ.Σ. ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.
Μπέσης Κωνσταντίνος
Εκπρόσωπος ΓΕΩ.Τ.Ε.Ε.
Δεκαβάλλας Ιωάννης
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.
σε αναπλήρωση του
Σκυλακάκη Θεόδωρου
Αντιδημάρχου Αθηναίων/
Εκπροσώπου Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.
Τσεμπερλίδης Νικόλαος
Πρόεδρος Δ.Σ. ΚΕ.Π.ΚΑ.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Γρηγόριος Παπανίκος

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της Δρος Μάρθας Θεοδώρου.

Τηλ.: (210) 9249510-2, Fax: (210) 9249514, e-mail: iproke@otenet.gr